

DRUGAČIJA I SRBIJA I SR

PRVA
REDOVNA
SKUPŠTINA
7. APRIL 2007.

Liberalno
Demokratska
Partija
www.ldp.rs

**VOLIM SRBIJU
GOVORIM ISTINU**

LDP

POVELJA SLOBODE

LDP

Liberalno
Demokratska
Partija

Mi, građanke i građani Srbije,

Danas kada je država naš najveći protivnik, institucije najveća pretnja našim interesima, a društvo nemoćno pred pritiscima i nasiljem kojem smo izloženi, usvajamo Povelju Slobode na čijim principima želimo da stvorimo modernu zajednicu.

Zahvalni smo svima koji su svojim zalaganjem za demokratiju, ljudska prava i slobode očuvali vrednosti građanskog života. Zahvalni smo mladima koji će postati novi lideri tih ideja.

Zbog odgovornosti pred narodima koji su uništavani u naše ime, zbog odgovornosti pred životom u Srbiji, odbacujemo svaku politiku koja svojim ciljevima, ne dopušta da se ostvare naši.

Želimo da stvorimo novu organizaciju naše zajednice, društvo građanki i građana sposobnih da ostvare viziju moderne Srbije, poštujući principe utvrđene našom voljom kao izraz naših potreba i naših očekivanja, principe Povelje Slobode.

POVELJA SLOBODE

- 1 Slobodni smo da živimo kako želimo, obavezni da štitimo život.**
- 2 Slobodni smo da volimo koga želimo, obavezni da se suprotstavljamo svakoj mržnji.**
- 3 Slobodni smo da budemo najbolji, obavezni da podržimo boljeg od sebe.**
- 4 Slobodni smo u sticanju ličnog bogatstva, obavezni da to omogućimo drugima.**
- 5 Slobodni smo pred državom, obavezni pred društvom.**
- 6 Slobodni smo pred svakom tradicijom, obavezni da ponudimo modernu viziju.**
- 7 Slobodni smo da verujemo u svakog boga i svaku ideju, odgovorni i obavezni da time ne ugrozimo nikoga.**
- 8 Slobodni smo za svaku istinu, odgovorni pred njom i obavezni da je čuvamo od neistine.**
- 9 Slobodni smo da se suprotstavimo svakoj mani i svakom nedostatku, obavezni da štitimo i afirmišemo vrlinu.**
- 10 Slobodni smo za život bez granica, odgovorni pred društvom koje nam to omogućuje.**

SLOBODA – OD NAS ZAVISI!

Svakome dozvoljavamo da prihvati Povelju Slobode, nikome ne dozvoljavamo da je ospori. Povelja Slobode stupa na snagu njenim usvajanjem. Povelju Slobode vidimo kao osnov našeg društva i svake društvene institucije. U ime građanki i građana Srbije, u ime našeg prava da živimo u skladu sa principima Povelje Slobode.

DRUGAČIJA SRBIJA

Cilj Liberalno demokratske partije je stvaranje moderne Srbije, usklađene i povezane sa svetom i promenama koje se u njemu neprestano dešavaju. Takav angažman zasnovan je na tri stuba: na modernoj ekonomiji, na obrazovanju koje obezbeđuje upotrebljivo znanje i na efikasnoj državi.

Srbijua se danas nalazi u trci sa pola sveta koji pokusava da stigne onu drugu polovinu u sreći, blagostanju i prosperitetu. Milioni Kineza, Rumuna, Indusa, Bugara, Hrvata, Mađara u svakom sledecem danu vide mogućnost i sansu da se zivi bolje. Dok je za nas taj isti dan pretnja da ce biti gore nago juce. Oni idu napred, mi idemo unazad.

LDP danas zeli da bude pozitivan lider. Da krene u susret događajima, da jasno kaže da modernizacija Srbije znači potpuni otklon od političke tradicije koja se sastoji od populizma, zavera, lažnog patriotizma i kvazijedinstva.

Srpsko društvo mora da napravi kopernikanski obrt, a zatim da se duplo brže razvija od ostalih, kako bi uopšte opstalo u velikoj i brznoj svetskoj igri, nakon svih zaostataka koje je neodgovorno sebi nabacilo na leđa krajem 20. i početkom 21. veka.

Liberalno demokratska partija se okreće budućnosti, izazovima koji tamo leže i spremna je da podnese sve napore i uradi sve poslove kako bi Srbija postala shvatljiv i dobrodošao partner celom svetu i moderna zemlja u kojoj je većina ljudi srećna.

Naš cilj je drugačija, a ne druga Srbija. Drugačija od one koja je 90ih postala najzaostaliije i najosramoćenije društvo u Evropi. Drugačija od one koja je bila okrenuta sistemu vrednosti koji je dovodio do ratova i diktature. Drugačija od one koja nije poštovala ni mlade, ni žene, ni manjine, a samim tim ni većinu.

GORDIJEVI ČVORovi SRBIJE

Pitanja Haga i Kosova su nasleđe loših politika, ali mi danas nemamo izbor da li tim problemima želimo da se bavimo. Oni se nameću i njihovo razrešenje se bliži. Srbija može birati da li će biti aktivni deo razrešenja tih «gordijevih čvorova» svoje prošlosti ili će biti deo problema. Nova politika koja će od Srbije napraviti konstruktivnog partnera u njihovom rešavanju je preduslov za sve dalje društvene reforme. Samo Srbija koja je spremna da se suoči sa svojom istorijom, može se uspešno suočiti i sa budućnošću.

Svi odgovori zavise od nase sposobnosti da Srbiju modernizujemo. Samo moderna Srbija ima snagu i razum da izađe na kraj sa iskušenjima ovog i budućeg vremena. Danas su to Kosovo i Hag, a sutra mesto Srbije u svetu.

Svaki atom pozitivne energije mora postati snaga koja će javno i demokratski, odlučno i efikasno, kako smo pokazali da umemo, sedam godina posle nedovršene petooktobarske demokratske revolucije, u potpunosti ispuniti težnje svih koji su je pokrenuli i izveli. I staviti tačku na kontinuitet pogrešne istorije.

Svaki Gordijev čvor koji je nasledila iz prošlosti Srbija mora brzo i hrabro da preseče. Mi smo spremni i sposobni za taj posao. Zbog toga postoji LDP.

HAG

U Hagu se sudi pojedincima za ratne zločine, a u Srbiji moramo presuditi politikama koje su

stajale i stoje iza tih pojedinaca. Moderna Srbija ne može biti izgrađena dok postoje politike koje su dovele do zločina. Presuda Milosevicu i Seselju u Hagu mora da dovede do zabrane (ukidanja) njihovih stranaka u Srbiji.

Sustina modernog nacionalnog identiteta nije u sukobu Srbije sa samom sobom i sa ostatkom sveta. LDP razumno tumači sopstvenu istoriju, stvarnost i budućnost i zato ne dozvoljavamo da sukobi budu nacini rešavanja naših problema.

Srbija je u zamci lažne istorije koja nameće lažna rešenja, u zamci lažno projektovane stvarnosti, u zamci iracionalno postavljene budućnosti. Zato od Srbije želimo da napravimo modernu zajednicu nezavisnih i slobodnih pojedinaca.

Danas plaćamo pristigle račune. Iako ih mi nismo napravili, neodgovorno bi bilo da ih ostavimo nasoj deci. Uprkos organizovanom otporu unutar sistema koji nije transformisan, a neće ni biti sve dok u njega ne uđemo onako beskompromisno kako smo ušli u martu 2003. Zato je jedan od preduslova ostvarivanja politike LDP-a vraćanje svakog poštenog policajca, tužioca i sudije na funkciju na kojoj se nalazio tokom akcije "Sablja". Samo tako organizovana Srbija može biti sposobna za potpuno suočavanje sa problemima iz prošlosti i njihovo trajno efikasno rešavanje.

Zašto se ne priznaje suština Srebrenice ili bilo kog drugog ratnog zločina počinjenog u ime Srbije i njenih građana? To što danas zvanična Srbija relativizuje te zločine, nas obavezuje da ih konkretizujemo. Ti zločini su počinjeni u ime jedne politike.

Ta politika je poražena – njeni predvodnici su u Hagu. Ali ta politika nije poražena ako se govori o njenom konceptu.

Zauzimanje jasnog stava prema Srebrenici ili Hagu znači preuzimanje odgovornosti. A preuzimanje odgovornosti podrazumeva i definisanje krivice. Pošto antihaško bratstvo koje danas upravlja Srbijom ne želi da preuzme odgovornost za počinjene zločine, moramo reći istinu. To neće učiniti niko drugi - ni vlast ni opozicija. Zato moramo biti sposobni da na Srbiju utičemo kako bi ona tu istinu i razumela i prihvatila. Istinu koja je danas pretvorena u frazu, opšte mesto, poput mnogih drugih koje su od Srbije napravile zemlju u kojoj je moguće sve reći bez suštinskog efekta. LDP ne sme samo govoriti o cilju. Moramo biti sposobni da ga ostvarimo. Posebno sada kada znamo da nije tacno da su zločine izvršili pojedinci. Hajde da ih prebrojimo pa cemo videti da je rec o stotinama i hiljadama "patriota". Da li su oni zajedno pojedinci? Da li o komandantu jedne vojske možemo da govorimo kao o pojedincu. O predsednicima kao o pojedincima. Ne. Mi moramo genocid nazvati genocidom. U suprotnom cemo postati nacisti 21 veka. Zato što se slike Srebrenice od slika Aušvica razlikuju samo po tome što su u boji.

Ekstremizam kao koncept, trijumfovao je kroz «nacionalno odgovornu politiku» koja je voljom deformisane političke, verske, kulturne i naučne elite iskazana stavom da se prvo stvara država, a potom demokratsko društvo. Taj izbor je logično doveo do ratova, zločina, razaranja, sankcija, ubistava političkih protivnika, pljačkanja građana, krađe izbora, opšte agonije nepostojeće države i razorenog društva.

Na jednoj strani formiralo se bratstvo u krvi i novcu stečenom na sveopštoj bedi i nesreći. Na drugoj strani ostali su svi normalni ljudi.

5. oktobra se otvorila mogućost da Srbija dobije reformsku vladu koja će početi da rešava životne probleme građana, obračuna se sa organizovanim kriminalom, započne bolan proces suočavanja sa prošlošću i utvrđivanja odgovornosti za zločine i teška kršenja ljudskih prava. 12. marta 2003. izgubljena je nada da ce se to i desiti. Taj nedovršeni posao je naša prva obaveza.

Činjenica da je Zoran Đinđić ubijen u akciji Stop Hagu samo naizgled uliva mir i sigurnost

antihaskom lobiju, jer LDP-u 12. mart predstavlja trajni motiv i obavezu suočavanja društva sa politikom ratnih zločinaca i obračun naše politike sa politikom ratnog zločina

U Srbiji je normalno sve ono sto u svetu nije. Ljudi su još uvek hipnotisani porukom da su za sve što nije dobro, umesto nas odgovorni drugi. Tačno je da put u Evropu svakako vodi preko Haga. Ali ne tako što će se o zločinima pričati samo u sudnici. O njima moramo progovoriti u Srbiji. U Hagu se zločinci sankcionišu i kažnjavaju, u Beogradu se mora sankcionisati i kazniti politika zločina. Zato je saradnja sa Hagom, kroz isporuku Miloševića, 2001. godine bila doživljena kao «državni udar», a danas je to «dobrovoljna predaja». Zato što je nama bila i jeste važna suština. Društvo pre nego država.

DEKLARACIJA O OBAVEZAMA DRŽAVNIH ORGANA REPUBLIKE SRBIJE U ISPUNJAVANJU ODLUKA MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE

Polazeći od činjenice da je Republika Srbija punopravna članica Ujedinjenih nacija, koja ima nesumnjive obaveze prema Međunarodnom sudu pravde kao najvišem sudskom organu Ujedinjenih nacija i da je potpisnica Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida,

naglašavajući da je genocid zločin po međunarodnom pravu i pravnom poretku Republike Srbije koji je u suprotnosti s načelima i ciljevima Ujedinjenih nacija i temeljnim vrednostima ustavnog i društvenog sistema Republike Srbije,

ističući da je poricanje genocida ili njegovo odobravanje čin koji po sebi predstavlja zločin koji zaslužuje najoštriju osudu i kažnjavanje,

imajući u vidu najviše državne interese Republike Srbije: izgradnju i razvoj demokratskog društva zasnovanog na vladavini prava u kojem se dosledno poštuju ljudska prava; očuvanje i jačanje stabilnosti i saradnje u regionu i uključivanje Republike Srbije u evropske integracije u kojima mora biti mesta za sve države nastale na teritoriji bivše Jugoslavije,

uvažavajući napore međunarodnih institucija, vladinih i nevladinih organizacija u pogledu saradnje s Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju i prevladavanja teškog nasleđa prošlosti na teritoriji bivše Jugoslavije,

insistirajući na načelima i ciljevima Povelje Ujedinjenih nacija i poštovanju ljudskih prava i očuvanju regionalnog i univerzalnog mira i stabilnosti,

Narodna skupština Republike Srbije
donosi

**DEKLARACIJU O OBAVEZAMA DRŽAVNIH ORGANA REPUBLIKE SRBIJE U ISPUNJAVANJU
ODLUKA MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE**

Član 1.

Republika Srbija priznaje odgovornost svojih državnih organa za povrede Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida onako kako je utvrđeno u presudi Međunarodnog suda pravde.

Republika Srbija će preduzeti sve neophodne mere, izvršiti bez odlaganja sve naloge iz presude Međunarodnog suda pravde i uhapsiti sve optužene pred Međunarodnim krivičnim sudom za

bivšu Jugoslaviju.

Član 2.

Narodna skupština smatra da:

1. prihvatanje odluke Međunarodnog suda pravde i ispunjavanje naloženih mera nije samo obaveza po sudskoj odluci jer nije moguća izgradnja demokratskog, otvorenog i pravednog društva u Srbiji bez suočavanja sa zločinima u prošlosti, uključujući naročito genocid izvršen na području zaštićene enklave Srebrenica;

2. svako veličanje, opravdavanje ili relativizacija genocida i svih drugih povreda međunarodnog prava predstavlja zločin koji ugrožava ustavni poredak, sadašnjost i budućnost Republike Srbije;

3. poštovanje ljudskih prava i prihvatanje odgovornosti podrazumeva i poštovanje žrtava i preduzimanje svih neophodnih mera za zadovoljenje prava na istinu, pravdu, simboličnu reparaciju i garanciju da se zločini iz prošlosti neće ponoviti;

4. zaboravljanje zločina i rehabilitacija ideja koje opravdavaju zločin i njegove izvršioce predstavljaju nove zločine koji su u Republici Srbiji nedopustivi i kažnjivi;

5. potreba suočavanja s prošlošću zahteva sistem institucija, mehanizama i procesa koje će nadležni organi Republike Srbije bez odlaganja formirati i u potpunosti podržavati.

Član 3.

Narodna skupština upućuje iskreno izvinjenje i najdublje saučešće svim žrtvama i porodicama žrtava počinjenog genocida u Srebrenici i svim građanima Bosne i Hercegovine koji su žrtve zločina počinjenih u naše ime.

Član 4.

Narodna skupština i svi državni organi Republike Srbije vodiće unutrašnju i spoljnu politiku na temeljima poštovanja međunarodnog prava, odluka međunarodnih institucija, dobrosusedske saradnje i poštovanja teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

Član 5.

Republika Srbija se obavezuje:

1. da, u skladu sa svojim ustavnim poretom, krivičnim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim ugovorima efikasno goni i kazni svako pozivanje na izvršenje genocida iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida i članova 370 i 375 Krivičnog zakonika Republike Srbije;

2. da, u skladu sa svojim ustavnim poretkom, krivičnim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim ugovorima, efikasno goni i kazni svako izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i propagandu rata;
3. da kroz svoj pravni sistem i postupanje državnih organa jasno osudi svaki pokušaj relativizacije zločina počinjenih u naše ime tokom rata u Bosni i Hercegovini, a naročito na području zaštićene enklave Srebrenica;
4. da kroz svoj pravni sistem i postupanje državnih organa jasno osudi svako poricanje genocida u Srebrenici;
5. da odmah počne primenu Zakona o odgovornosti za kršenje ljudskih prava i u zakonitom postupku izrekne meru zabrane obavljanja javnih funkcija licima za koja se dokaže da su odgovorna za masovna kršenja ljudskih prava tokom rata na teritoriji bivše Jugoslavije;
6. da svim sredstvima državne politike ojača pravosudni sistem i stvori uslove za efikasno i nepristrasno gonjenje svih učesnika u krivičnim delima koja u sebi imaju elemente genocida, kršenja humanitarnog prava, izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti, ratne propagande ili pozivanja na agresivni rat;
7. da podstiče politički i javni dijalog u kojem neće biti moguće opravdavanje zločina, održavanje ili uspostavljanje društvenih uslova za slično ponašanje u budućnosti;
8. da u svom obrazovnom sistemu insistira na jasnoj osudi zločina koji su počinjeni u prošlosti i da čitav sistem obrazovanja zasnuje na potrebi da se mladi u Srbiji vaspitavaju u skladu s opšteprihvaćenim civilizacijskim vrednostima i gnušanjem prema svakom pokušaju opravdavanja zločina, uključujući naročito ratne zločine i zločin genocida.

Član 6.

Donošenjem ove Deklaracije Narodna skupština iskazuje nedvosmislenu nameru da raskine kontinuitet s politikom kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida koja je dovela do odluke Međunarodnog suda pravde i pokazuje spremnost da svoju buduću državnu politiku gradi na vrednostima koje podrazumevaju postojeći međunarodni poredak i opštepriznate moralne vrednosti.

KOSOVO

Liberalno-demokratska partija predložila je da se status Kosova reši tako što će Srbija prepustiti svim građanima Kosova pravo upravljanja teritorijom na kojoj žive.

Postoji nešto što je zajedničko zvaničnoj beogradskoj i zvaničnoj albanskoj politici. To su definisani ciljevi. Ali, bez ijednog mehanizma koji vodi ka ostvarenju tih ciljeva.

Osnovno je pitanje, da li albansko društvo može da prihvati Srbe kao partnere u izgradnji kosovskog društva i, sa druge strane, da li je srpsko društvo spremno da u tom poslu učestvuje zajedno sa Albancima. U oba slučaja to je pitanje interesa.

Konzervativne snage u Srbiji nemaju takvu vrstu interesa. U otvorenim pitanjima oni nalaze opravdanje za svoj opstanak na vlasti.

Sa druge strane je pitanje za albansku zajednicu: da li ona ima stvarni interes, da pozove Srbe, da u tom poslu učestvuju.

Da li Srbi uopšte mogu u kosovsko društvo – odgovor mora biti – da. I nema nikakve dileme da bi kroz pažljivu politiku kosovski Srbi i Prištinski univerzitet i prištinsku stanicu policie i prištinsku bolnicu mogli ponovo da dožive kao svoje.

Da bi došli do toga oni moraju biti aktivni učesnici, a ne posmatrači ili statisti. Neophodno je da se u okviru koji vodi ka samostalnosti, suverenosti i nezavisnosti Kosova otvori prostor za učešće srpske zajednice. Neophodno je srpskom narodu omogućiti konstitutivnost. Takvom politikom praktično bismo zakoračili u epohu istorijskog pomirenja.

Dogovor znači stvaranje jednog normalnog društva. Srbi bi trebalo da budu partneri Albanaca u stvaranju normalnog kosovskog društva. Moraju da budu ravnopravni.

Ako se Srbima na Kosovu omogući da, kroz konsenzualnost koja je zagarantovana albanskoj zajednici u Makedon i, suštinski utiču na svoj položaj, onda mogu da svoju budućnost na Kosovu posmatraju drugačije nego što je to sada slučaj.

Beograd mora da se suoči i sa istinom da Srbi bolje i perspektivnije žive u Temišvaru Ljubljani ili Zagrebu, nego u samoj Srbiji. Ispred hrvatske ambasade protežu se isti oni redovi kojima su Srbi donedavno opsedali ambasade Kanade, SAD-a, Australije ili Novog Zelanda. Mladi menjaju državljanstvo Srbije za hrvatsku domovnicu i putovnicu. Isto će se ponoviti pred ambasadama BiH, Albanije ili Republike Kosovo, ukoliko se Srbija ne vrati svome dobrom putu modernizacije i demokratizacije.

LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA 2005. GODINE PREDLOŽILA JE PLAN 2K - TERITORIJA ZA RAVNOPRAVNOST

Osnovni principi za rešavanje konačnog statusa Kosova

Suverenitet nad Kosovom Srbija je izgubila 1999. godine. Vlada Slobodana Miloševića i Vojislava Šešelja posle poraza Srbije u ratu sa NATO, povukla je državne službenike i predala Kosovo na upravu UN.

Pred početak razgovora o konačnom statusu Kosova, argumenti aktuelne vlasti u Srbiji, identični su onim stavovima iz prošlosti koji su povećavali razlike između Srba i Albanaca, umesto da te razlike smanje. Zvanični Beograd je već napravio isuviše grubih grešaka, od nesposobnosti da definiše realne ciljeve, do insistiranja na tradicionalnoj politici, koja je zapravo uzrok kosovskog problema. Time je nastavljena neodgovorna nacionalna i državna politika kojom se amnestira politika Miloševića i Šešelja koja je dovela do sadašnjeg stanja, a Srbi sa Kosova se žrtvuju kao Srbi u Hrvatskoj ili Bosni.

Liberalno demokratska partija smatra da je potrebno formulisati novu strategiju koja će Srbima i Albancima omogućiti zajednički život na Kosovu. Parlament Srbije za to nema ni spremnosti ni snage, baš kao što to u Rambujeu 1999. godine nije imala ni politika Slobodana Miloševića.

LDP predlaže plan "2 K - Teritorija za ravnopravnost" koji omogućava rešenje koje je u skladu sa potrebama i jednog i drugog naroda koji treba da se razvijaju, a ne da i dalje ratuju. Srbija treba da prepusti svim građanima Kosova pravo upravljanja teritorijom na kojoj žive, a kosovske vlasti da omoguće Srbima da u istoj meri kao i Albanci ostvaruju to pravo.

To pravo se ostvaruje kroz konstitutivnost, odnosno ravnopravnost Srba i Albanaca. Kroz konsenzualnost, odnosno garanciju da će se do svakog rešenja na Kosovu doći međusobnim dogovorom, a ne samovoljom većine.

Pored svih opštih standarda međunarodne zajednice koji treba da budu ispunjeni, kao i široke i sustinske decentralizacije, zatim apsolutne garancije privatne svojine i eksteritorijalnosti naših verskih objekata i kulturno-istorijskih spomenika, samo sa ostvarenjem principa 2 K

(Kostituitivnost i Konsensualnost) mogu se ostvariti interesi građana koji će živeti na Kosovu. A to je za LDP jedini cilj koji treba ostvariti. Garant tog cilja pored Saveta Bezbednosti i EU treba da bude i Srbija.

Potreban nam je dogovor sa svima. Na prvom mestu sa građanima Srbije i sa građanima Kosova. Ovo je poslednja prilika za postizanje istorijskog sporazuma o stvaranju normalnog kosovskog društva u kome Srbi treba da budu ravnopravni partneri Albancima.

Moderna Srbija, oslonjena na vrednostima civilizovanog sveta, modernoj ekonomiji, razvoju. Srbija okrenuta obrazovanju. Srbija okrenuta svojim građanima koji nju poštuju kao i ona njih.

1. MODERNA EKONOMIJA

- INSTITUCIONALNE PROMENE
- UBRZANA TRANZICIJA
- PRIVATIZACIJA I DENACIONALIZACIJA
- PRIVREDNA POLITIKA – STABILNOST, PRAVIČNOST, RAZVOJ
- FISKALNA POLITIKA
- JAVNI RASHODI – DRUŠTVENI DOGOVOR
- JAVNI PRIHODI – OPTIMALAN, JEDNOSTAVAN, UJEDNAČEN PORESKI SISTEM
- MONETARNA POLITIKA
- TRŽIŠTE ODREĐUJE KURS I KAMATE
- CILJANA INFLACIJA
- LIBERALIZACIJA FINANSIJSKIH TRANSAKCIJA SA SVETOM
- SPOLJNA TRGOVINA - LIBERALIZACIJA

MODERNA EKONOMIJA

Moderna ekonomija je potpuno drugačiji sistem od postojećeg u Srbiji.

Takva ekonomija omogućava da, u fer tržišnoj utakmici sposobni preduzetnici napreduju u skladu sa svojim sposobnostima i znanjima. Jer samo uspešna privatna preduzeća mogu biti pravi generator novih radnih mesta i oporavka naše privrede. Moderna ekonomija teži punoj zaposlenosti vrednih, stručnih i radnih ljudi koji su za svoj rad adekvatno nagrađeni. Moderna ekonomija ne dozvoljava mešanje politike. Ona stvara takav ambijent u kome posao i zarada ne zavise od političara, već od znanja, sposobnosti, lične inicijative i preduzetničkog duha.

Ekonomski razvoj, a ne siromaštvo. Moderna ekonomija je sve ono što ekonomija Srbije nije, a što bi trebalo da bude.

Ekonomija Srbije danas je nereformisana, čak i po standardima za tranzicije na Balkanu, koji nisu previše zahtevni. Ovaj zaključak, na osnovu poređenja stepena reformisanosti privrede sa 6 naših suseda za 2006. godinu (bez Mađarske i Rumunije sa kojima je i besmisleno poređenje) još je utemeljeniji. Ako se uporede i makroekonomski pokazatelji situacija je još gora. U Srbiji je inflacija još uvek najviše u regionu,

LDP se zalaže za otvorenu, privatnu, konkurentnu i preduzetnu ekonomiju u kojoj ima mesta za sve.

Demokratsku, pravnu, odgovornu i efikasnu državu u kojoj se šire lične i druge slobode i poštuju pravda.

stopa zaposlenosti među najnižima u regionu, a stopa nezaposlenosti među najvišima u regionu, oporavljenost industrije među najnižima u regionu, trgovački i deficit na tekućem računu među najvišima u regionu, kao i udeo javnog sektora i javne potrošnje. Isto važi i za zaduženost prema inostranstvu, koja je među najvišima u regionu i raste brže u odnosu na BDP nego u drugim zemljama. Jedino je stopa rasta BDPA u rangu drugih u regionu.

Tabela: Stepent reformisanosti (od najgore ocene 1 do najbolje 4), poslenji red je mesto koje zauzima Srbija u poređenju sa sedam balkanskih zemalja

	privatizacija krupnih preduzeća	privatizacija malih preduzeća	restrukturiranje preuzeća	liberalizacija cena	sistem spoljne trgovine i kursa	politika konkurencija	reforma bankarstva i liberalizacija kamatnih stopa
Albanija	3.00	4.00	2.33	4.33	4.33	2.00	2.67
BiH	2.67	3.00	2.00	4.00	3.67	1.67	2.67
Bugarska	4.00	4.00	2.67	4.33	4.33	2.67	3.67
Hrvatska	3.33	4.33	3.00	4.00	4.33	2.33	4.00
Makedonija	3.33	4.00	2.67	4.33	4.33	2.00	2.67
Crna Gora	3.33	3.00	2.00	4.00	3.33	1.00	2.67
Srbija	2.67	3.67	2.33	4.00	3.33	1.67	2.67
mesto	6. i 7.	5. mesto	4. i 5.	4. do 7.	6. i 7.	5. i 6.	3. do 7.

	berze i druge nebankarske finansijske usluge	ukupna reforma infrastrukture	telekomunikacija	železnica	električna energija	putevi	voda i otpadna voda
Albanija	1.67	2.00	3.00	2.00	2.67	2.00	1.67
BiH	1.67	2.33	2.33	3.00	3.00	2.00	2.00
Bugarska	2.67	3.00	3.33	3.33	3.67	2.67	3.00
Hrvatska	3.00	3.00	3.67	2.67	3.00	3.00	3.33
Makedonija	2.33	2.33	3.00	2.00	3.00	2.33	2.33
Crna Gora	1.67	2.00	3.00	1.00	2.33	2.00	2.00
Srbija	2.00	2.00	2.33	2.33	2.33	2.67	1.67
mesto	4. mesto	5. do 7.	6. do 7.	4. mesto	6. i 7.	2. i 3.	6. i 7.

Izvor: Londonska banka za obnovu i razvoj, Transition Report 2006

Ako svemu ovome dodamo pokazatelje o kvalitetu vladavine prava i javne uprave, dakle o izgrađenosti institucija i o stepenu korupcije, kao i pokazatelje o stepenu demokratizacije (iskazane kod donošenja novog Ustava), više je nego jasno da su reforme, a ne svakojava obećanja o novčanim davanjima i raznoraznim selektivnim povlasticama, najvažniji zadatak koji stoji pred ekonomijom Srbije. Taj zadatak moći će da obavi samo ona politička snaga koja želi stvarne reforme, jer se on može obaviti samo sa mandatom građana. Oni koji obećavaju novac, subvencije i povlastice iako bi želeli i znali da obave ovaj težak posao, prvo bi morali da iznevere predizborna obećanja, što znači da ne bi imali ni potreban mandat, niti potrebnu legitimnost.

LDP smatra **institucionalne promene** ključnim uslovom za modernizaciju ekonomije koja će, potom, biti u stanju da obezbedi više stope rasta bez kojih nema višeg standarda i kvalitetnijeg života za većinu građana.

Autor ekonomskog programa LDPa je prof. Vladimir Gligorov, saradnik Bečkog instituta za međunarodnu ekonomiju

Izgradnja, a ne rušenje institucija uslov su za ekonomski razvoj. To znači menjanje sadašnjeg stanja, pre svega Ustava.

Okvir za potrebne institucionalne promene je svakako Ustav kome su potrebne brojne izmene od kojih su za modernu ekonomiju ključne četiri:

- one koje se tiču zaštite individualnih sloboda i jačanja vladavine prava, posebno u tretmanu sudstva
- one koje se tiču prihvatanja međunarodnog prava i koje stoje na putu pridruživanja Evropskoj uniji,
- one koje se tiču decentralizacije i posebno položaja Vojvodine, što je od posebnog značaja budući da Ustav nije izglasan na referendumu u pokrajini,
- one koje se tiču tržišne privrede i zaštite privatne svojine.

Dakle, reč je o izmeni suštine Ustava.

Jer Srbija više nema Miloševićev i Žabljački ustav, ali nema ni dobar, moderan, liberalno-demokratski ustav.

Koje promene?

- ubrzana tranzicija
- privatizacija i denacionalizacija

Potreba za radikalnom tranzicijom je isto onoliko velika kao što je bila i 2000. godine. Sada i više nego tada potrebno je da ona bude u pravcu liberalne politike i privrede. Za zemlju kao što je Srbija, gde su lažna obećanja uobičajena, od velike je važnosti da se afirmišu politika istine i da se daju obećanja koja će se ispuniti. To ne znači da ona moraju da budu skromna. Upravo suprotno, ona moraju biti radikalna, jer se samo njima može postići brz i održiv napredak kako u proizvodnji tako i u institucionalnoj izgradnji. Jer dok populisti obećavaju blagostanje, liberali obećavaju mogućnosti za rad i napredak.

Uporedo je potrebno graditi nezavisno sudstvo, reformisati tajne službe i ojačati građansko društvo.

Potrebna je ubrzana tranzicija jer nam se žuri. Spore promene stvaraju mnogo više gubitnika i zato što su nas sve komšije prestigle.

Brza privatizacija - DA. Ali, nju treba da diktira tržište, a ne tajkuni.

Vraćanje ranije oduzete privatne imovine nužno je za povratak poverenja u pravdu i državu.

Kada je reč o institucionalnim promenama od najvećeg značaja za ubranu tranziciju je sledeće:

1. da se učvrsti nezavisno sudstvo na osnovu vladavine prava, gde se ne podrazumeva tek da se primenjuju zakoni već i da ti zakoni i njihova primena budu u skladu sa načelima koji važe u liberalnim pravnim sistemi koji štite slobode i prava pojedinaca i kolektiva od državne samovolje,
2. da se obezbedi demokratski nadzor nad svim službama bezbednosti
3. da se najveći deo regulativne funkcije države prenese na nezavisna, meritokratska tela, koja će regulisati i nadzirati, recimo javne investicije, tržišta, javna preduzeća i javne službe
4. da se uklone prepreke delovanju ustanove građanskog društva i da se obezbedi sloboda medija, posebno u medijima koji se nazivaju javnim servisima ili su formalno i neformalno pod kontrolom vlasti.

Privatizacija je svakako najvažniji deo tranzicije. Tržišna privreda mora da bude zasnovana na privatnoj svojini, jer će se inače tržišta nalaziti pod stalnim pritiskom od državne privrede ili javnog sektora u celini. Privatizacija je bila zamišljena tako da se bolja i veća preduzeća prodaju na tenderima, a ostala preduzeća, pretežno u društvenom vlasništvu, na aukcijama. Privatizacija putem bankrotstva nije mogla da se sprovede, jer odgovarajućeg zakona nije bilo, a veća državna preduzeća je trebalo, smatralo se, najpre restrukturirati, pa privatizovati.

Na privatizaciju je bilo mnogo primedbi, tako da je ona veoma usporena tokom 2004. i 2005. Jedan od razloga jeste i taj što je tržište igralo relativno malu ulogu u usvojenom modelu privatizacije. Ovo zato što se pošlo od stanovišta da cena po kojoj se preduzeća prodaju nije najvažniji, ili bar nije jedini kriterijum kod privatizacije. Važno je prihvatiti da se ne može govoriti o slobodnom delovanju tržišta ukoliko mu se ne omogući da odredi cenu po kojoj se nešto kupuje i prodaje. Ostali interesi i ciljevi – investicije, plate, otpremnine, zapošljavanje – bi morali da budu zadovoljeni na drugi način.

Imajući to u vidu, potrebno je ubrzati privatizaciju uz veću tržišnost čitavog procesa, uz veće oslanjanje na mehanizam bankrotstva i uz povećanu ulogu berze i finansijskih tržišta uopšte.

Specifičan problem privatizacije u postkomunističkim zemljama jeste sve ono što je povezano sa denacionalizacijom. Da bi se povećala sigurnost privatizacije i ulaganja uopšte, veoma je važno sprovesti denacionalizaciju. Ukoliko se ona obavi na pravi način, ona ne bi trebalo da uspori, već naprotiv da ubrza privatizaciju. Pored toga, ona bi trebalo da poveća sigurnost privatne svojine i da odvraća buduće vlade od namera da krše pravo privatnog vlasništva pozivanjem na javni ili državni interes.

STABILNOST, PRAVIČNOST, RAZVOJ

Cene da određuje tržište, a ne država.

Privatizacija javnih preduzeća, umesto čuvanje državnih «velikih sistema».

Jačanje konkurencije u javnom sektoru, građanima jeftinije usluge.

Oslobađanje preduzetničkog duha kroz «giljotinu birokratskih propisa» da bi se oslobodila preduzetnička kreativnost.

Privreda privredi, a ne političarima.

Posao preduzećima, a ne državi. Država samo da određuje pravila koja jačaju konkurenciju.

Da bi tržišna privreda mogla nesmetano da deluje, potrebno je uspostaviti valjan odnos između privrede i države. Država ne bi trebalo da na sebe uzima ulogu preduzetnika, vlasnika, menadžera ili trgovca. U veoma ograničenom broju slučajeva, kada se

zaista radi o prirodnom monopolu, javne agencije bi mogle da imaju poslovnu ulogu, ali takvih je oblasti sve manje. U svemu ostalom bi država trebalo da prepusti privredu privatnim licima i preduzećima, a sama bi trebalo da reguliše tržišnu utakmicu tako

da ona bude što je više moguće bliža savršenoj konkurenciji. Recimo, u oblasti snabdevanja energijom ili telefonskim i poštanskim uslugama ili u oblasti transporta i infarstrukture, država bi trebalo da omogući da privatni preduzetnici konkurišu za te poslove kako bi potrošači imali veći izbor i kako bi cena usluga bila niža.

LDP smatra da su sledeće reforme od velikog značaja za razvoj moderne ekonomije u Srbiji.

Ulaganje u infrastrukturu i obrazovanje, a ne u prošlost i silu.

Podsticanje konkurencije, a ne monopola.

- Liberalizacija cena – država sada kontroliše 45 odsto cena, a njihov bi udeo trebalo da se smanji na ispod deset procenata. Država treba da utiče samo na mali broj cena i to tamo gde se zaista može ustanoviti postojanje prirodnog monopola.

- Privatizacija javnih preduzeća, umesto propagiranja državne svojine i državnog upravljanja nad „velikim sistemima“ (poljoprivreda, energetika, saobraćaj). Nažalost, i dalje postoje jaki zagovornici državne kontrole i monopolskog položaja i u naftnoj industriji i u bankarstvu, pa i u osiguranju, kao i u telekomunikacijama, dakle u čisto komercijalnim sektorima. U protekle tri godine vođena je politika stvaranja nacionalnih lidera, koji će konkurentnost crpeti iz državnih i nacionalnih interesa i novčane i zakonske pomoći, a ne iz konkurentnosti tržišta. U većini su ovo samo izgovori, dok je stvarni cilj partijska kontrola nad javnim sredstvima.
- Uvođenje konkurencije u sektoru javnih i komunalnih usluga. Kada je reč o „velikim sistemima“, kao što su energetika i saobraćaj, elementi prirodnog monopola, kojih je u savremenim privredama, usled tehnološkog napretka sve manje, trebalo bi da budu regulisani. Ali proizvodnja, prenos i trgovina strujom, kao i ulaganja u infrastrukturu, prevoz putnika i robe, trebalo bi da budu izloženi konkurenciji privatnih preduzeća. Osnovni cilj mera kojima država veoma restriktivno treba da se meša u delovanje tržišta, jeste da se poveća korist za potrošače. Recimo regulisanjem cena monopola, umesto što obavlja preduzetničku i menadžersku funkciju u državnom i nacionalnom interesu.
- Uklanjanje prepreka preduzetništvu i otvaranju novih preduzeća. Ovome bi značajno moglo da pomogne razvijanje finansijskih tržišta i komercijalizacija svih vidova imovine. Nema neke posebne potrebe obećavati poreske olakšice za ulaganje u preduzetništvo, ali jeste potrebno smanjiti rizik kreditiranja, koji proističe kako iz visokih poreskih nameta, iz restriktivne monetarne politike i iz nesamostalnog i neefikasnog administriranja i sudstva.
- Ulaganja u infrastrukturu, obrazovanje i institucionalnu infrastrukturu uz značajnu ulogu privatnog sektora (primena takozvanog partnerstva privatnog i javnog sektora)

Veća zaposlenost.

Kroz ulaganja, a ne potrošnju.

Kroz privatna ulaganja, a ne državno rasipanje.

Kroz ulaganja u nova preduzeća i proizvode, a ne u muljanje.

Kroz rad, a ne nerad.

Kroz znanje, a ne veze.

Kroz konkurenciju, a ne monopole.

Cilj svih ovih reformi jeste povećanje zaposlenosti - jer je teško obezbediti legitimnost državi, kao i socijalni mir, ako značajan deo stanovništva ne može da nađe posao i mora da se dovija kako bi došao do sredstava za izdržavanje. LDP smatra da su tri su osnovne reforme ovde potrebne:

1. Povećana fleksibilnost zapošljavanja, što zahteva promenu Zakona o radu. On mora ne samo da daje prava zaposlenima, a prebacuje sav rizik traženja posla na nezaposlene, već da obezbedi potrebnu konkurenciju među njima.

2. Aktivna politika zapošljavanja, koja je dala dobre

rezultate ne samo u Skandinaviji već i u susednoj Bugarskoj.

3. Modernizacija sistema obrazovanja, jer su oni sa nižim ili neodgovarajućim obrazovanjem grupa sa najvećom stopom nezaposlenosti i najduže čekaju na posao.

LDP smatra da nivo i struktura javne potrošnje i sistem oporezivanja i drugih izvora javnih prihoda – treba da se planira na period od više godina, u početku na pet i da treba da ima za cilj da:

1. udeo javne potrošnje u BDPu na kraju tog perioda bude ispod 40 odsto,

2. sistem oporezivanja bude jednostavan i da sadrži mali broj poreskih stopa i još manji broj izuzetaka; jasno je da se poresko opterećenje ne može smanjiti ako se nivo javne potrošnje ne smanji. Ako bi se budžetska i druga potrošnja utvrdila na duži rok, tu bi se našlo samo ono što

Naše pare, naša odgovornost.

Jeftina država da ljudima ostane više.

Društvenim dogovorom do odluke šta plaćamo.

Za znanje, zdravlje i socijalno staranje mora da bude novca.

Više para za sudije i pravnu državu, manje za vojsku i silu.

Više za mlade da bi dobili šansu, stariji su je imali.

Velika fiskalna kasa za tajkune, a ne samo za sirotinju.

društvo želi da finansira na duži rok, a to znači najvećim delom, školstvo, zdravstvo i socijalno staranje, a ne i subvencije, diskreciona potrošnja, i veliki izdaci za zaposlene u državnom i javnom sektoru.

- Javni rashodi – DRUŠTVENI DOGOVOR

Fiskalna politika ili politika javnih prihoda i rashoda je izvor moći vlade, ali može i da stvori uslove za niz tržišnih poremećaja. U Srbiji još nisu dogovorena načela javnih prihoda i rashoda na valjanim osnovama.

Kada je reč o javnim rashodima, LDP se zalaže za društveni ugovor o tome na šta će se javna sredstva trošiti. Najvažniji deo javnih rashoda se odnosi na jednu ili drugu vrstu preraspodele dohodaka koji se stiču na tržištu. Taj društveni ugovor bi izrazio javno shvatanje o socijalnoj pravdi, bilo da je reč o pravičnosti među generacijama ili o pravičnoj raspodeli životnih šansi i mogućnosti.

Jedan deo javnih rashoda ide na obezbeđenje javnih dobara, kao što je bezbednost. Ovo podrazumeva valjanu ocenu pretnji našoj bezbednosti, kao i razumevanje globalnog i evropskog sistema bezbednosti koji danas postoji ili se razvija. Ukoliko se pretnje ocene realistično i stručno, jasno je da Srbija može znatno manje para da troši za vojne i druge tradicionalne izdatke za bezbednost, a mnogo više za sve ono što spada u vladavinu prava. Jer ključne pretnje bezbednosti u Srbiji su one koji izviru iz nepostojanja vladavine prava i nedovoljne demokratske odgovornosti, a ne od spoljašnjih i unutrašnjih neprijatelja. U Evropskoj uniji najveći broj malih zemalja nema ni veće međunarodne obaveze, niti bilo kakve ambicije da svoju moć projektuju na druge. Takve zemlje troše jedva nešto više od 1 odsto bruto domaćeg proizvoda na potrebe vojske. Isto važi i za druge tradicionalne službe zadužene za državnu bezbednost, posebno one koje na jedan ili drugi način oličavaju tradiciju oslanjanja na policijsku državu.

Dakle, umesto na vojsku i na razne tajne službe, sredstva bi trebalo da budu usmerena na jačanje sudstva i svih drugih ustanova vladavine prava.

Nerazvijene države, ali i sve druge, imaju značajne obaveze za privredni i društveni razvoj. Ovo je od posebnog značaja za Srbiju, koja je ne samo nerazvijena već, u velikoj meri i opustošena zemlja. Usled toga je potrebno povećati izdatke za razvojne ciljeve. Tu spadaju, pre svih drugih, ulaganja u infrastrukturu i u ljudski kapital. Srbija je tranzitna zemlja koja nema izlaz na more tako da je moderna infrastruktura od najvećeg privrednog značaja. Takođe, Srbija ne može da konkuriše jeftinom i neobrazovanom radnom snagom, jer u globalnoj privredi ima mnogo zemalja koje su konkurentnije u tome. Konkurentnost Srbije može da se zasniva samo na relativno jeftinijoj obrazovanoj radnoj snazi. A to podrazumeva značajna ulaganja u obrazovanje i u kvalitet ljudskog kapitala uopšte.

- Javni prihodi – OPTIMALAN, JEDNOSTAVAN, UJEDNAČEN PORESKI SISTEM

Kada je, pak, reč o javnim prihodima, potrebno je da se poreski sistem rukovodi načelima efikasnosti, znači da bude u skladu ili u nekoj vezi sa idejom optimalnog poreskog sistema. To, pre svega, podrazumeva da poreski sistem ne narušava nepotrebno tržišno razmeštanje resursa i da ne zahteva velika sredstva da se održava. Važno je takođe da se ne oslanja na mehanizme koji sadrže značajne elemente fiskalne iluzije, bilo kada je reč o visini poreskog tereta ili kada je reč o pravičnosti njegove raspodele. LDP je za reformu poreskog sistema u pravcu optimalnosti, jednostavnosti i ujednačenosti. To je sistem sa malim brojem poreskih stavki, koje su manje-više iste za sve i koje pretežno opterećuju potrošnju. To znači generalizaciju poreza na dodatnu vrednost.

Poreski teret zavisi od javnih izdataka, a sistem za koji se mi zalažemo poreske obveznike

retira na jednak ili na sličan način i on bi trebalo da omogućiti i realnije sagledavanje potreba za javnim izdacima. Smatramo da je potrebno javne rashode usmeriti na realne potrebe za javnim dobrima, za ulaganja u razvoj i za pravednu preraspodelu među generacijama. Takođe ovako reformisan poreski sistem bi omogućio sagledavanje o tome šta u svim ovim oblastima

može da uradi privatni sektor i individualni interesi, a šta preostaje da učini država. U tim se okolnostima može očekivati značajno smanjenje tražnje za javnim rashodima i značajna preraspodela između javnih i privatnih obaveza u svim oblastima u kojima je danas javni sektor snažan u Srbiji.

Da Narodna banka bude zavisna od rasta cena, a nezavisna od Vlade i tajkuna.

Da kurs dinara i kamate u bankama određuju finansijsko tržište, a ne birokrate u kabinetima.

Monetarna politika treba da bude u nadležnosti nezavisne

Narodne banke čiji bi cilj bio da održava nisku i stabilnu inflaciju, negde na nivou od oko 2 procenta. Rukovodstvo centralne banke bi bilo odgovorno ukoliko se ciljana inflacija ne bi ostvarila.

U tranziciji se često pravi greška, čak i od strane međunarodnih finansijskih ustanova, da se vodi restriktivna monetarna politika iz straha od inflacije i od privredne destabilizacije do koje bi mogao da dovede nedovoljno dobar bankarski sistem. Takođe, veoma često, centralne banke ne uživaju poverenje kod kuće, a ni kod stranih poverioca, pa se sugerise vezivanje monetarne politike za politiku kursa, što najčešće podrazumeva oslanjanje na neku vrstu fiksnog kursa. Ovo ima za posledicu usporenu monetizaciju privrede i, veoma često, novčanu supstituciju, što će reći da se više koristi strani novac (u Srbiji evro), nego sopstveni.

Posledica ovakve monetarne politike jesu više kamatne stope, što ima negativne posledice po ulaganja, a sa tim i po privredni rast. U Srbiji je ovakva politika čak nedosledno primenjivana, što ima dodatne negativne posledice po stabilnost očekivanja. Kurs je ili čvrsto fiksiran ili depresira predvidljivo, a kamatnim se stopama i obaveznom rezervom kod Narodne banke ograničava količina novca u opticaju. Povremeno se monetarna politika umekšavala, što je dodatno podsticalo inflatorna očekivanja. Zbog toga se ne može reći da je Narodna banka uspela da pod kontrolu stavi inflaciju, što bi trebalo da je njen osnovni zadatak.

Inflatorni pritisci su sasvim uobičajeni za privrede koje trpe pritisak i kolebljivost monetarne politike. LDP smatra da je najbolje prepustiti tržištu da utvrđuje i kurs i kamatnu stopu, a Narodna banka treba da utiče na inflaciju preko uobičajenih mera monetarne politike, pre svega intervencijama na tržištu novca. U tom slučaju bi rast kredita mogao da bude u skladu sa zahtevima tržišta, dok bi Narodna banka gledala da održava inflaciju na odgovarajućem nivou.

Drukčije rečeno, Narodna banka bi trebalo da se pripremi za prelazak na režim ciljane inflacije, koja je najbolja kada je reč o maloj privredi u tranziciji, ukoliko ona ima zdrav bankarski sistem. To, opet, znači da je potrebno privatizovati preostali deo bankarskog sistema i uspostaviti uobičajeni odnos između komercijanih banki i centralne banke.

Kada se pogledaju podaci o monetizaciji srpske privrede i o učešću kredita u njoj, jasno je da je finansijski sektor još uvek prilično nerazvijen. Usled toga su mogućnosti njegovog rasta izuzetno velike. Ovo bi trebalo da je dobro za privredu, ukoliko se vodi odgovarajuća monetarna politika. Često se sugerise da je kreditna ekspanzija opasna zato što bi mogla da dovede do eksplozije potrošnje, a ona do velikog rasta spoljnotrgovinskog deficita. Ovo ne bi trebalo da zabrinjava ukoliko bi banke bile zdrave i ukoliko bi kurs bio tržišno određen. Znači, ukoliko bi porasla tražnja za devizama, evro bi poskupeo i uvoz bi bio manji. Isto tako, izvoz bi se više isplatio, što bi takođe delovalo stabilizirajuće na kretanja u spoljnoj trgovini.

Ovo podrazumeva i liberalizaciju finansijskih transakcija sa svetom. Veoma se često vodi merkantilistička politika u odnosu na izvoz kapitala. Veruje se da zemlja treba da bude privlačna za strane investicije, ali da ne bi trebalo da dozvoli da se novac odliva tako što se investira u inostranstvo. Ovo je pogrešno, a i teško je sprovedivo. Jer, ukoliko je zemlja privlačna za strane investicije, nema potrebe ograničavati kretanje kapitala preko granice. Osnovana je pretpostavka da tada nema problema sa prilivom stranih sredstava. Ukoliko, opet, ulaganja donose više negde drugde, ograničenja neće sprečiti one koji imaju ozbiljan novac da te šanse

iskoriste. Najviše što će učiniti jeste da spreče male investitore i privatna lica da slobodno raspolažu svojim novcem.

Dakle, LDP smatra da tržišno određivanje cena od najveće važnosti, a liberalizacija trgovine, kako robom i uslugama, tako i kapitalom je potrebno kako bi bila obezbeđena efikasna alokacija sredstava i stabilnost cena, kursa i tržišta uopšte.

Slobodna trgovina sa svetom, više stranog kapitala.

Otvorena zemlja, više novih radnih.

Liberalizacija tržišta, šansa za moderniju i efikasniju poljoprivredu.

Srbija je mala i potencijalno veoma otvorena privreda. U prethodnom periodu se glorifikovala zaostalost i zatvorenost, što je naravno dovelo do zaostalosti i zatvorenosti. Veliki broj ljudi veruje i da je postepena liberalizacija najbolja, jer se, misli se, smanjuju troškovi tranzicije. Sasvim nasuprot tome, sa razvojnog stanovišta, brza i sveobuhvatna liberalizacija je najbolja politika **spoljne trgovine** za malu zemlju koja, pri tom, veoma mnogo zavisi od uvoza robe i finansijskih sredstava. Ovo je i inače cilj kojem se teži pridruživanjem Evropskoj uniji. Štaviše, što brže pridruživanje, to brža liberalizacija, jer na kraju stoji pristupanje toj carinskoj i monetarnoj uniji.

Neki sektori, smatra se, predstavljaju komparativnu prednost Srbije i stoga, ističe se, te sektore bi trebalo zaštititi od strane konkurencije. Tu spada, pre svega, poljoprivreda. Naravno, ako se za neku proizvodnju smatra da je konkurentna, to je isto kao da se kaže da ne bi trebalo da se štiti od konkurencije. Znači, ukoliko Srbija ima konkurentnu poljoprivredu, liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima bi trebalo da joj je u interesu. U stvari, kao i u svim drugim slučajevima, zaštita poljoprivrede jeste posledica nedovoljne konkurentnosti ovog sektora. To je posledica potpuno pogrešne politike koja se vodi veoma dugo i koja je dovela poljoprivredu u Srbiji u veoma loše stanje. Reč je zaista o sektoru u kojem Srbija ima komparativnu prednost i koji bi modernizacijom i povećanom efikasnošću mogao da doprinese značajno opštem privrednom razvoju. Tome bi liberalizacija mogla samo da pomogne. Do nje će ionako morati da dođe kada Srbija pristupi Evropskoj uniji.

U svemu ostalome, liberalizacija spoljne trgovine i međunarodnih ekonomskih odnosa uopšte jeste politika koju bu Srbija trebalo da ubrza, a ne da usporava. Ovo se odnosi ne samo na liberalizaciju trgovine sa Evropskom unijom već i na liberalizaciju trgovine na Balkanu i uostalom sa celim svetom. Sporazum CEFTA nas na to i obavezuje. Isto tako, liberalizacija finansijskih odnosa i uspostavljanje potpune slobode finansijskih transakcija bi bila veoma korisna za zemlju koja očekuje značajne strane investicije i koja se u veoma velikoj meri oslanja na doznake i druge privatne transfere iz inostranstva. Liberalni sistem trgovine i poslovanja bi samo povećao priliv investicija i podstakao rast izvoza. Ovo jeste u suprotnosti sa određenim kratkoročnim interesima partija, ali i određenih poslovnih krugova. Međutim, to ovakvu politiku afirmiše pre nego što je dovodi u sumnju.

MODERNA EKONOMIJA – STUB LIBERALNE DEMOKRATIJE

Srbija nije jedina zemlja u tranziciji gde su kolektivistička shvatanja i ustanove još uvek snažni. Ovo je posledica činjenice da su i formalne i neformalne ustanove koje su nasleđene veoma oslonjena na kolektivizam. On je prepreka uspostavljanju vladavine prava, koja može da se zasniva samo na individualnoj odgovornosti. Takođe je kočnica razvoja tržišne privrede, jer se ona takođe oslanja, pre svega, na individualnoj koristi i odgovornosti za troškove. Konačno, kolektivizam je prepreka demokratizaciji, jer ograničava političku konkurenciju i daje prednost strankama i koalicijama koje nude jednu ili drugu vrstu autoritarizma ili bar paternalizma, a ne afirmišu demokratsku odgovornost i demokratsko političko ponašanje. Usled toga, potrebno je zalaganje za liberalnu demokratiju. Tu nije reč o ideološkom stanovištu niti je reč o obraćanju određenoj društvenoj grupi ili sloju. Za liberalnu demokratiju mogu da budu socijalisti i konzervativci, preduzetnici i radnici, neoliberali i zagovornici države blagostanja. Reč je o zalaganju za sistem prava i obaveza koji su u temelju evropskog konstitucionalizma, vladavine prava, samostalnosti građanskog društva i demokratskog političkog sistema.

Takođe, u osnovi privrednih sloboda, privrednog napretka, slobodnog preduzetništva i svake vrste inovativnosti. Konačno, u osnovi je svake uspešne tranzicije i razvojne politike uopšte. Ne samo zato što oslobađa preduzetničke, poslovne i profesionalne sposobnosti ljudi, već i zato što daje prednost jednakim šansama svih ljudi nezavisno do njihovog socijalnog i svakog drugog porekla. Nesumnjivo, liberalnim demokratama će se pre pridružiti oni koji veću šansu vide u budućnosti, a ne u očuvanju prošlosti, pre odgovorni nego populisti, ali to je upravo kako i treba da bude. To i jeste razlog zašto je liberalno demokratska politika potrebna, a posebno je potreban takav ekonomski program.

Mi smo za otvorenu, privatnu, konkurentnu i preduzetnu ekonomiju u kojoj ima mesta za sve.

Demokratsku, pravnu, odgovornu i efikasnu državu u kojoj se šire lične i druge slobode i poštuje pravda.

Moderna ekonomija je sve ono što ekonomija Srbije nije, a što bi trebalo da bude.

Dakle, ekonomski razvoj, a ne siromaštvo.

Izgradnja, a ne rušenje institucija, uslov su za ekonomski razvoj.

To znači menjanje sadašnjeg stanja, pre svega Ustava.

Uporedo je potrebno graditi nezavisno sudstvo, obuzdati tajne službe i ojačati građansko društvo.

Potrebna je ubrzana tranzicija jer nam se žuri. Spore promene stvaraju mnogo više gubitnika, a i zato što su nas sve komšije prestigle.

Brza privatizacija - DA. Ali nju treba da diktira tržište, a ne tajkuni.

Vraćanje ranije oduzete privatne imovine nužno je za povratak poverenja u pravdu i državu.

Privreda privredi, a ne političarima.

Posao preduzećima, a ne državi.

Država samo da određuje pravila koja jačaju konkurenciju.

Cene određuje tržište, a ne država.

Privatizacija javnih preduzeća, umesto čuvanje državnih «velikih sistema».

Jačanje konkurencije u javnim sektoru, građanima jeftinije usluge.

Oslobađanje preduzetničkog duha kroz «giljotinu birokratskih propisa» da bi se oslobodila preduzetnička kreativnost.

Ulaganje u infrastrukturu i obrazovanje, a ne u prošlost i silu.

Podsticanje konkurencije, a ne monopola.

Veća zaposlenost.

***Kroz ulaganja, a ne potrošnju.
Kroz privatna ulaganja, a ne državno rasipanje.
Kroz ulaganja u nova preduzeća i proizvode, a ne u muljanje.
Kroz rad, a ne nerad.
Kroz znanje, a ne veze.
Kroz takmičenje, a ne monopole***

***Naše pare, naša odgovornost.
Jeftina država da ljudima ostane više.
Društvenim dogovorom do odluke šta plaćamo.
Za znanje, zdravlje i socijalno staranje mora da bude.
Više para za sudije i pravnu državu, manje za vojsku i silu.
Više za mlade da bi dobili šansu, stariji su je imali.
Velika fiskalna kasa za tajkune, a ne samo za sirotinju.***

***Da Narodna banka bude zavisna od rasta cena, a nezavisna od Vlade i tajkuna.
Da kurs dinara i kamate u bankama određuju finansijsko tržište, a ne birokrate u kabinetima.
Da svi budemo isti, a ne da većina strepi na granici zbog 2.000 evra, dok drugi «investiraju» u inostranstvu.***

***Slobodna trgovina sa svetom, više stranog kapitala.
Otvorena zemlja, više novih radnih.
Liberalizacija tržišta, šansa za moderniju i efikasniju poljoprivredu.***

2. MODERNO OBRAZOVANJE – UPOTREBLJIVO ZNANJE

- OBRAZOVANJE PO MERI TRŽIŠTA RADA
- PROCES UČENJA TOKOM ŽIVOTA
- ISKORIŠĆAVANJE POTENCIJALA KOJE PRUŽAJU NOVE TEHNOLOGIJE
- USAGLAŠAVANJE SA SVETSKIM STANDARDIMA

Obrazovanje i razvoj ljudskih resursa predstavljaju osnovni prioritet u zemljama tržišne ekonomije, jer proces ekonomskog razvoja traži tako obrazovanog i osposobljenog pojedinca ali i čitavu naciju koji mogu da odgovore na nove i često nepredvidive zahteve ekonomije u 21. veku. Kako naći odgovor na ovo pitanje i kako ga ostvariti je ujedno i ključ daljeg razvoja obrazovanja. Kada je reč o Srbiji ovo pitanje dobija posebnu dimenziju i otvara nove i dodatne zahteve pred državu i sve one koji na bilo koji način čine sferu obrazovanja - škole, fakultete, nastavnike, roditelje, učenike, socijalne partnere, poslodavce, institucije vlasti, lokalne uprave. To dobija posebno značenje ako se uvaži činjenica da je proces razvoja obrazovanja, a samim tim i ljudskih resursa dugoročan proces, koji ne daje trenutne ili dnevne rezultate.

KAKVO NAM JE OBRAZOVANJE POTREBNO

Proces reformi mora biti kontinuiran, konzistentan, jasan, precizan i orijentisan prema potrebama i interesima građana. Znači, proces reforme nije kratkoročna aktivnost za vreme određene političke partije ili pojedinačnog mandata, već je to proces koji dugoročno daje rezultate koji treba da omogući direktnim učesnicima obrazovanja (nastavnicima, školama, roditeljima, učenicima i studentima, i drugima) da učestvuju u njegovom kreiranju i realizaciji kao neposredni i direktni nosioci, a ne samo kao posmatrači ili izvršioци politički vođenih reformi koje najčešće i nemaju nikakvu stručnu, razvojnu ili objektivnu utemeljenost. U ovakvom konceptu shvatanja obrazovanja kao dela procesa razvoja ljudskih resursa jedne države nalazi se pojedinac - i to njegova budućnost, zapošljavanje, lični i profesionalni život. Ako obrazovanje u svom razvoju ima kao osnovni cilj dobrobit građana kao pojedinaca i članova jednog društva to je i proces razvoja i usavršavanja obrazovanja mnogo jasniji i funkcionalniji. Da bi jedan obrazovni sistem bio dobar neophodno je da bude kompatibilan sa odabranom razvojnom strategijom i da je u stanju da brzo odgovori na kretanja na tržištu rada. To znači

da u slučaju kada je razvojna strategija pogrešno odabrana ili ako tržište rada permanentno emituje lažne signale, sistem obrazovanja ne može biti efikasan. Da bi se izbegle ovakve konceptijske greške neophodno je usaglašavanje strategije razvoja obrazovanja sa planiranim opštedruštvenim i privrednim kretanjima i razvojem. Prestruktuiranje privrede ka uslužnim delatnostima uz razvoj i ostalih segmenata posebno industrije i poljoprivrede mora da uvažava i politika obrazovanja i da u tom smeru gradi dalji razvoj obrazovnog sistema. Razvojnoj strategiji koja počiva na otvorenoj čvrsto integracijski opredeljenoj tržišnoj privredi, gde su jezgro privredne strukture mala i srednje izvozno orijentisana preduzeća, a privatna svojina temeljni oblik svojine i koja je okrenuta modernim tehnologijama i brzom razvoju sektora usluga, odgovara razvoj fleksibilnog i konkurentnog tržišta rada

Strateške greške u obrazovnoj politici koje su najčešće uslovljene političkim interesima pojedinih partija i često nastaju kao rezultat sukoba političkih partija rezultiraju odloženim, ali težim posledicama, koje su prvo vidljive na tržištu rada u obliku neravnoteže u ponudi i tražnji za pojedinim profesijama, da bi se na kraju manifestovala u opštem privrednom zaostajanju.

Treba nam obrazovni sistem koji je KOMPAKTAN, A FLEKSIBILAN. Kompaktan znači da je potpuno u skladu sa razvojnom strategijom, a fleksibilan da je lako prilagodljiv tržištu.

U obrazovnom sektoru u Srbiji, koji obuhvata predškolsko, osnovno, srednje i visoko obrazovanje nalazi se nešto preko 1,300.000 učenika i studenata i oko 110.000 zaposlenih. To znači da oblast obrazovanja obuhvata skoro trećinu aktivnog stanovništva u Republici ili nešto preko 20% ukupne populacije. Iako ima razvijenu mrežu osnovnih škola i zakonski obavezno i besplatno osnovno obrazovanje i mada je broj nepismenih u konstantnom opadanju u Srbiji još uvek ima 232.925 potpuno nepismenih stanovnika starijih od 10 godina. Ukupna obrazovna struktura stanovništva Srbije, i pored izvesnih poboljšanja u odnosu na stanje iz 1991. godine je dalje nepovoljna. Prema podacima iz 2002. godine blizu 22% stanovništva starijeg od 15 godina ne poseduje potpuno osnovno obrazovanje. Skoro 24% stanovništva poseduje osnovno obrazovanje kao svoj obrazovni maksimum, što znači da se skoro 46% stanovništva nalazi na osnovnom obrazovnom minimumu ili ispod njega. To znači da blizu 3 miliona ljudi starijih od 15 godina poseduje minimum životnih i radnih veština.

Jedan od velikih problema sa kojima će se obrazovanje susresti u narednim godinama jeste demografski pad i smanjenje broja deca što znači i manji broj učenika u školama. Poslednjih godina opada broj učenika koji se upisuje u prvi razred osnovnih škola i mnoge sredine se već susreću sa problemom manjeg broja učenika. Smanjenje broja učenika otvara čitav niz pitanja koji se moraju rešavati u procesu reforme obrazovanja, posebno:

dostupnost obrazovanja svoj deci, kao osnovni princip obrazovanja za sve, obim i struktura ukupne školske mreže, uz uvažavanje osnovnog principa prava na obrazovanje za sve, angažovanje i rad nastavnika, finansiranje obrazovanje, upravljanje obrazovanjem.

Ovo su ujedno i osnovne oblasti dalje reforme obrazovanja, posebno u oblasti predškolskog i osnovnog obrazovanja. Za svako od ovih pitanja zajednički imenitelj je nastavnik/vaspitač - kao nosilac i kreator procesa reforme obrazovanja. Kakva je uloga nastavnika u današnjoj školi i koje su njegove obaveze i odgovornosti - to su pitanja na koja proces razvoja obrazovanja treba prevashodno da da odgovore. U kontekstu tehničko-tehnološkog razvoja društva i promenjenih odnosa i strukture u privredi i posebno u kontekstu drugačije uloge građanina kao pojedinca, uloga nastavnika mora da postane bitno drugačija - odnosno ona se mora transformisati od one osnovne koju mu pedagoška nauka daje - da prenosi znanja, do uloge u kojoj je nastavnik - kreator, voditelj, učitelj, lider, inicijator, evaluator. Budući nastavnik mora da ima mnogo veću autonomiju, treba da bude inovativan i kreativan, da ima čitav niz sposobnosti za prenošenje znanja i veština učenicima, snalaženja u novim ili nepredviđenim okolnostima. Samim tim obrazovanje i usavršavanje nastavnika i vaspitača postaju ključ i preduslov ukupnog razvoja obrazovanja. Nova uloga nastavnika, vaspitača i učitelja traži i drugačiji sistem finansiranja rada nastavnog osoblja i nameće potrebu reformisanja sistema finansiranja obrazovanja.

- obrazovanje mora da podrži kontinuiranu ekspanziju znanja;
- novo povezivanje obrazovanja i tržišta rada a uz uvažavanje principa tržišne privrede;
- kontrolu kvaliteta obrazovanja i veću pažnju rezultatima u obrazovanju;
- drugačije učešće privrede u obrazovanju i fleksibilno povezivanje obrazovanja, osposobljavanja i rada;
- davanje većeg prioriteta obrazovanju i povećano ulaganje u obrazovanje;
- usavršavanje srednjeg stručnog obrazovanja sa aspekta njegove diversifikacije posebno u domenu programa i kurseva;
- obezbeđivanje vertikalne i horizontalne fleksibilnosti unutar srednjeg i srednjeg stručnog obrazovanja;
- racionalizaciju i usaglašavanje mreže srednjih stručnih škola sa potrebama privrede i tržišta rada;
- uvođenje novih oblika nastave i prakse;
- obezbeđivanje kvaliteta i evaluacija učenika i organizacija;
- uvođenje standarda i usaglašavanje stepena diploma i kvalifikacija sa svetskim standardima;
- saradnju sa svim partnerima;
- diversifikacija privatnih i državnih izvora finansiranja.

Da bi se postigla bolja veza sa zahtevima tržišta rada i ostvarili oni principi na kojima počivaju savremeni ekonomski procesi, posebno u sferi globalnih promena, više pažnje treba posvetiti jačanju neformalnih oblika osposobljavanja u toku rada i to razvijanjem saradnje sa poslodavcima u svim sektorima, ali i uvođenjem novih sistema osposobljavanja.

Treći veliki prioritet razvoja obrazovanja kao jednog od osnovnih preduslova u uspostavljanju sistema razvoja ljudskih resursa jeste usklađivanje tog procesa sa prioritetima razvoja obrazovanja u Evropi za 2010. godinu. U tom procesu tri elementa su posebno bitna: Povećanje kvaliteta obrazovanja i osposobljavanja
Veća dostupnost obrazovanja svima, razvoj doživotnog učenja i aktivnog građanstva.
Povezivanje rada, društva i ekonomije.

U tom kontekstu posebno je važna zasnovanost daljeg razvoja obrazovanja na konceptu doživotnog učenja. Da bi ostvarila neophodne socijalne i ekonomske promene Srbija mora da restruktuirala svoj ljudski kapital, snadbe ga novim znanjima, veštinama i sistemom vrednosti, stavova i ponašanja. To znači da se obrazovanje nalazi u osnovi socijalno ekonomske transformacije Srbije. Sve to još jače postavlja pitanje daljeg razvoja sistema obrazovanja i vaspitanja i njegovo strateško utemeljenje u odnosu na razvoj društva, ekonomije i posebno u odnosu na njegovo usaglašavanje sa principima razvoja obrazovanja u Evropi za 2010.

**Osnovu takvog obrazovnog sistema čini
KONCEPT DOŽIVOTNOG UČENJA. Šta to
znači?**

**To znači da svi treba da naučimo da
je UČENJE STALNI PROCES, A NE
JEDNOKRATNI ZADATAK.**

3. EFIKASNA DRŽAVA

U svetu koji se konstantno menja efikasnost predstavlja osnov uspeha. Efikasna država je jedini osnov za stvaranje moderne Srbije. Država ne sme biti prepreka građanima u ostvarenju njihovih ciljeva, već svako mora imati mogućnost da utiče na svoj život. Nije moguće stvoriti modernu Srbiju bez temeljnih reformi svakog segmenta našeg društva. Nema moderne Srbije bez ustava koji će uspostaviti novi sistem vrednosti, sistem zasnovan na slobodi svakog pojedinca, da sam izabere gde će se lečiti, kako će se školovati, da sam utiče na izbor sudija, tužilaca i šefa policije u sredini u kojoj živi. Sistem vrednosti u kome je sloboda ograničena jedino slobodom drugih. Samo takav sistem je osnov uspešnog društva i srećnog pojedinaca.

- A. NOVI USTAV**
- B. ZDRAVSTVO**
- C. PRAVOSUĐE**
- D. SOCIJALNA POLITIKA**
- E. DEMOKRATIZACIJA I LJUDSKA PRAVA**
- F. BORBA PROTIV KRIMINALA**
- G. SPOLJNA POLITIKA**
- H. KULTURA**

A) NOVI USTAV

Za LDP ustav predstavlja političko sredstvo za evropske integracije i okvir koji omogućava modernizaciju Srbije.

Srbiji je potreban novi Ustav koji će označiti novi početak i stvoriti uslove u kojima društvo može da se menja. Neophodan je nedvosmislen raskid sa prošlošću koja ne garantuje i ne štiti individualne slobode. U suprotnom neće biti moguće suštinske društvene promene. Vlast mora biti podvrgnuta ograničenju, stavljena u granice prava i učinjena odgovornom prema građanima. To obećanje je dato 5. oktobra i ono mora biti ispunjeno.

Izbor između ustavnog kontinuiteta i diskontinuiteta je jedna od najvažnijih političkih odluka. To nije tehničko, već suštinsko pitanje za društvo koje želi da se menja. Da bi ta promena bila zaista takva mora biti jasno da se ne radi o reformi postojećeg već o stvaranju potpuno novog ustava. Ustava koji će biti ispred svog vremena. Ustava Srbije 21. veka. U tome moraju učestvovati svi, a ne samo političke elite ili skupštinska većina.

Kao savremeni metod razvoja društva mi predlažemo decentralizaciju i regionalizaciju, vraćanje moderne autonomije Vojvodini poštujući njene specifičnosti i mogućnost autonomije Raškoj oblasti i Jugu Srbije.

Ustav koji je osnov decentralizacije i regionalizacije Srbije.

Pitanje autonomije je za nas pitanje odgovornosti. Građanima Vojvodine, Sandžaka i juga Srbije mora se dopustiti pravo specifične odgovornosti koje će im omogućiti da u potpunosti ostvaruju svoje specifične interese u okviru regionalne ili pokrajinske autonomije. Samo se tom vrstom slobode razvija, a samim tim i čuva Srbija. Bošnjacima, Mađarima ili Albancima LDP želi da omogući da u okvirima društva čiji moraju biti ravnopravni građani utiču na svoj život u većoj meri i efikasnije nego što je to slučaj danas. Proces dezintegracije naše zemlje time neće biti ubrzan, već konačno zaustavljen tako što će u okvirima našeg društva građanima biti omogućeno da pozitivno utiču na svoj život. Bez obzira na etničku ili versku pripadnost, bez obzira na pol i rasu, bez obzira na političko opredeljenje, svako rođen u Srbiji u njoj mora videti i imati veću šansu nego u društvima u okruženju ili bilo gde u svetu.

Liberalno demokratska partija organizovala je snažnu antireferendumsku kampanju protiv ustava o kojem se duže glasalo nego što je pisan. Kontrolorima Liberalno demokratske partije je onemogućeno ravnopravno učešće u predreferendumskoj kampanji i kontroli referendumskog procesa, tako da su naši kontrolori bili ispred svakog biračkog mesta u Srbiji. Tokom glasanja LDP je podneo više od 400 prigovora na regularnost referendumskog procesa zbog najgrubljeg kršenja procedure što je na kraju potvrđeno objavljenim snimcima glasanja bez dokumenata.

«Okolnost da je institutu osnovnih prava priznat i pluralizam individualnosti, objašnjava empirijsku motivaciju individua da ustavne vrednosti dobrovoljno prihvate kao okvir vlastitog delovanja.... Pošto su time individue priznate, one su motivisane da afirmišu poredak koji njih afirmiše»
(Z. Đinđić)

Organizovanje javne rasprave o nacrtu ustava u trajanju od najmanje tri meseca i omogućavanje javne kontrole referendumskog procesa - zahtevi su koje su vlastima uputili učesnici debate «DA građanskom, NE partijskom ustavu», održane u Centru Sava u organizaciji Liberalno demokratske partije (LDP).

Predstavnici LDP, Građanskog saveza Srbije (GSS), Socijaldemokratske unije (SDU), Lige socijaldemokrata Vojvodine (LSV), pravni eksperti, članovi stručnih udruženja, Grupe nevladinih organizacija G8 i drugih nevladinih organizacija upozorili su na opasnosti donošenja ustava motivisanog trenutnim interesima partija na vlasti, uz potpuno kršenje demokratske procedure i zanemarivanje interesa građana.

1. USTAVNO PITANJE JE OD PRESUDNE VAŽNOSTI ZA PROMENU DRUŠTVA

U društvu koje ulazi u proces temeljnih promena ustav dobija novi kvalitet.

Ustav takvim prilikama nije samo osnovni i najviši pravni akt, već u prvom redu utemeljujući akt zajednice jer:

- kreira osnove kvalitetno drugačijeg društva i zajednice;
- projektuje novi poredak;
- definiše osnovne principe na kojima počiva zajednica, a koje su spremni da prihvate i poštuju i vlast i građani;
- garantuje prostor slobode pojedinca i čini mogućom njegovu slobodu u okvirima ustavne demokratije;
- simbolizuje raskid sa dotadašnjom ustavnošću stavljajući građanima u izgled bolji život u budućoj zajednici.

Zato je s donošenjem novog ustava, gotovo uvek, povezana nada u dobar i pravedan politički poredak, jednom rečju u bolji život građana.

Za Ustav koji će društvu omogućiti da se menja.

2. SRBIJI JE POTREBAN NOVI USTAV

Srbiji je potreban novi Ustav koji će označiti novi početak, stvoriti uslove u kojima društvo može da se menja i okončati traganje za ustavnim identitetom zajednice. Zašto?

- Zato što je ustavno pitanje u Srbiji još uvek otvoreno.
- Zato što građani i građanke Srbije još uvek žive u zajednici čiji okvir definiše Ustav koji simboliše totalitarnu vladavinu.
- Zato što je neophodan nedvosmislen raskid sa prošlošću koju simbolizuje aktuelni Ustav.
- Zato što ustav ne garantuje i ne štiti prostor individualne slobode građana.
- Zato što u ovim ustavnim okvirima nisu moguće društvene promene niti procesi evropskih integracija.
- Zato što građani Srbije imaju pravo da definišu osnovne vrednosti koje su spremni da prihvate i poštuju i odrede institucionalni okvir budućeg zajedničkog života.
- Zato što vlast mora biti podvrgnuta ograničenju, stavljena u granice prava i učinjena odgovornom građanima.
- Zato što ustavni haos nije otklonjen.
- Zato što se mora ispuniti obećanje dato građanima Srbije septembra 2000. da će živeti u ustavnoj državi.

3. DRUŠTVENE PRILIKE U KOJIMA SE DONOSI USTAV

Društvene prilike u kojima se donosi novi Ustav ne smeju se izgubiti iz vida. One presudno mogu uticati na kvalitet i prirodu ustavnih promena.

Ustav se donosi u okolnostima koje odlikuju:

- kontekst autoritarnog društva;
- odsustvo socijalnih pretpostavki za ustavnu državu;
- strah od promena;
- uticaj međunarodne zajednice na prilike u kojima se rešava ustavno pitanje.

U takvim uslovima ustav preuzima ulogu instrumenta koji stvara samo normative pretpostavke za kvalitativno drugačije društvo i zajednicu. Njegova uloga u procesu promene društva zato je teža. Očekivanja od njega su veća, a izgledi na uspeh neizvesni.

4. USTAVNI MOMENAT - DA LI JE SRBIJA PROPUSTILA SVOJU USTAVNU ŠANSU?

U Srbiji su propuštena dva ustavna momenta. Jedan, neposredno nakon promene režima kada je jedno kratko razdoblje odlikovala opšta saglasnost o potrebi uspostavljanja kvalitativno novih temelja zajednice. Drugi, posle usvajanja Ustavne povelje koja je nalažala usklađivanje ustava država članica sa novom ustavnom situacijom.

Uprkos tome ustavni momenat još je pred nama. Srbija je zakoračila u proces evropskih integracija koji nije moguć bez novog ustavnog okvira. Ustavni momenat traje kratko. Veoma brzo njega zamenjuju imperativi dnevne politike koji produbljuju razlike među političkim akterima i udaljavaju ih od saglasnosti neophodne za donošenje ustava kao osnovnog i utemeljujućeg akta zajednice. Zato nećemo dozvoliti da i ova prilika bude propuštena.

5. ZAŠTO JE PROCEDURA PROMENE USTAVA VAŽNO PRETHODNO PITANJE?

Iskustvo postkomunističkih društava pokazuje da je izbor između ustavnog kontinuiteta i diskontinuiteta jedna od najvažnijih političkih odluka koja prethodi usvajanju ustava, nakon

promene režima. To nije tehničko, već suštinsko pitanje za društvo koje želi da se menja.

Želimo društvo koje neće sačuvati sadržinski kontinuitet sa prethodnim.

Saglasnost o proceduri donošenja ustava je važno pitanje jer:

- definiše pravila sporazumevanja o osnovnim vrednostima na kojima će počivati buduća zajednica, a koje su svi (građani i vlast) spremni da prihvate i poštuju;
- omogućuje dijalog i doprinosi postizanju saglasnosti o najvažnijim pitanjima zajedničkog života u okvirima ustavne države;
- legitimira ustavni proces i olakšava ustavnu tranziciju.

Zato je saglasnost o proceduri nužan legitimirajući osnov ustavnog procesa.

Zalažemo se da konsenzualno prihvaćena pravila procedure kao i osnovni principi budućeg ustava budu formalizovani u Ustavnoj deklaraciji kao inicijalnom aktu ustavnog procesa.

6. ZA KAKVU PROCEDURU PROMENE USTAVA SE ZALAŽEMO?

Procedura promene ustava treba da:

- jasno pokaže da se ne radi o pukoj ustavnoj reformi, već o suštinskoj i kvalitativnoj promeni ustava;
- osigura javnost i omogući otvorenost ustavne debate;
- uključiti u ustavni proces sve relevantne socijalne aktere, a ne samo političke elite, ponajmanje samo predstavnike skupštinske većine;
- omogući građanima i građankama i pripadnicima nacionalnih manjina da budu aktivni učesnici ustavnog procesa;
- izoluje ustavni proces od dnevne politike i povuče jasnu liniju razlikovanja između ustavotvorne i drugih politika;
- ustanovi procesne pretpostavke i instrumente koji će obezbediti da manjinski glas izgubi snagu argumenta samo zato što je manjinski.

7. KAKO VIDIMO OSNOVNE PRINCIPE NA KOJIMA POČIVA NOVI USTAV SRBIJE?

7.1 Ustavna demokratska zajednica svih građana i građanki u kojoj je ljudsko dostojanstvo osnovna vrednost.

7.2 Republika po obliku vladavine.

7.3 Svetovna (laička) država u kojoj je sloboda veroispovesti zagarantovana, a verske zajednice odvojene od države.

7.4 Neutralna država u kojoj se ustavno i političko uređenje ne zasniva ni na jednom isključivom pogledu na svet, ideologiji, ili nacionalnom identitetu.

7.5 Ljudska prava su osnovne vrednosti koje garantuje ustav:

- neposredno se primenjuju na osnovu ustava i uživaju neposrednu ustavno pravnu zaštitu;
- međunarodni standardi ljudskih prava koji uključuju poštovanje međunarodnih izvora ljudskih prava, primat međunarodnog nad unutrašnjim pravom, neposrednu primenu međunarodnog prava od strane sudova i ustavnog suda, međunarodni nadzor nad ostvarivanjem ljudskih prava i pravo obraćanja međunarodnim institucijama za zaštitu ljudskih prava;
- prava pripadnika nacionalnih manjina koja uključuju individualna i kolektivna prava, i posebne mere za postizanje ravnopravnosti i otklanjanje svake neposredne ili posredne diskriminacije posebno su garantovana;
- zagarantovana je ravnopravnost žena i muškaraca, a država prihvata i vodi politiku jednakih

mogućnosti;

- odstupanja i ograničenja ljudskih prava su izuzetak i utvrđena su ustavom;
- nadležnosti zakonodavca u domenu ljudskih prava su ograničene;
- zaštitu ljudskih prava obezbeđuju sudovi, ustavni sud, ombudsman i nadležne međunarodne institucije.

USTAV KOJI NEĆE DELITI GRAĐANE, NEGO ŠTITITI LJUDSKA PRAVA.

7.6 Srbija je ustavna država zasnovana na:

- vladavini prava u kojoj su ustav i zakon osnov i granica postupanja državnih organa (vlast u granicama prava);
- podeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku;
- nezavisnosti sudske vlasti od izvršne i zakonodavne vlasti kao i bilo kakvog neposrednog ili posrednog uticaja ili pritiska na sud od strane bilo koga i iz bilo kakvih razloga;
- političkom pluralizmu i slobodi osnivanja i delovanja političkih partija;
- pravu građana i građanki na delotvorno učešće u vršenju javne vlasti;
- socijalnoj pravdi i obavezi države da štiti socijalna prava.

Ustav koji će ograničiti vlast, a ne građane, ustav koji će omogućiti totalnu vladavinu prava, umesto totalne vladavine.

7.7 Srbija je decentralizovana država.

- Ustav garantuje pravo građana na decentralizovanu državu, lokalnu samoupravu i autonomiju pokrajina i utvrđuje instrumente zaštite ovih prava.
- Ustav garantuje autonomiju Vojvodine i Kosova i Metohije.
- Pored Autonomne pokrajine Vojvodine i Autonomne pokrajine Kosova i Metohije u Srbiji se mogu obrazovati i druge autonomne pokrajine pod uslovima i po postupku utvrđenim Ustavom. Takvo rešenje omogućuje asimetričnost u teritorijalnoj organizaciji.
- Nadležnosti republike i izvorne autonomne pokrajine i opštine utvrđuje Ustav na osnovu principa pretpostavljenih nadležnosti u korist opštine.
- Autonomna pokrajina ima zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast u okviru jedinstvenog sudskog sistema.
- Konstitutivni akt autonomne pokrajine podleže kontroli ustavnosti.
- Autonomne pokrajine, gradovi i opštine su samostalne u organizovanju vlasti.
- Autonomne pokrajina, gradovi i opštine imaju pravo na sopstvenu imovinu i izvore prihoda kao i pravo da u okvirima svojih ovlašćenja slobodno upravljaju imovinom i raspolazu svojim prihodima.
- Promena teritorije autonomne pokrajine, grada i opštine nije moguća bez saglasnosti građana sa teritorije odgovarajuće zajednice.

USTAV KOJI JE OSNOV DECENTRALICIJE.

7.8 Ekonomsko uređenje počiva na:

- tržišnoj privredi i slobodi tržišne konkurencije
- slobodi rada i preduzetništva
- jemstvu i zaštiti privatne svojine
- zabrani monopola.

7.9 Organizacija vlasti počiva na načelu podele vlasti u obliku parlamentarnog sistema:

- zakonodavna vlast poverena je Skupštini kao neposredno izabranom predstavništvu građana, uz garantovanje prava na ravnomernu zastupljenost polova i prava na reprezentovanje pripadnika nacionalnih manjina kao i teritorijalnih zajednica (autonomnih pokrajina i gradova);
- izvršna vlast pripada Vladi i predsedniku Republike;
- Vlada odgovara Skupštini koja raspolaze instrumentima parlamentarne kontrole vlade;

- sudska vlast je nezavisna i poverena sudovima;
- zaštitu ustavnosti i neposrednu ustavnosudsku zaštitu ljudskih prava obezbeđuje Ustavni sud;
- kontrola uprave i zaštita ljudskih prava pred upravom poverena je ombudsmanu.

7.10 Srbija izražava spremnost za evropske integracije, privržena je miru i nenasilnom rešavanju međunarodnih i unutrašnjih konflikata.

USTAV KOJI PROMIVIŠE INTEGRACIJE, A NE SUKOB.
USTAV KOJI JE VIZIJA BUDUĆNOSTI, A NE ZATVOR PROŠLOSTI.

B) ZDRAVSTVO

ZDRAVSTVENI SISTEM I ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

U svim modernim i odgovornim društvima zdravlje građana spada u njegove najveće vrednosti. Pravo na zdravlje je osnovna ljudska potreba i ljudsko pravo svakog pojedinca. Društvo koje ne brine o zdravlju svojih građana ne može ni da se razvija ni da se menja.

Da bismo gradili zdravo društvo moramo imati dobro organizovanu zdravstvenu zaštitu. Savremena zdravstvena zaštita podrazumeva širok obuhvat građana i to ne samo sa pravom na korišćenje zdravstvene zaštite, nego i mogućnošću da ta zdravstvena zaštita pod jednakim uslovima bude dostupna svakom građaninu.

Reći danas da su ključni ciljevi ukupne, a posebno zdravstvene, socijalne i razvojne politike svakog društva, stalno podizanje nivoa zdravstvenog stanja i produženje života građana jeste opšte mesto. Reći da se zalažemo za pravičnost u izdvajanju sredstava za zdravstvenu zaštitu, za veću dostupnost zdravstvenih usluga svim građanima, za raspoređivanje sredstava prema zdravstvenim potrebama građana i podizanje efikasnosti i kvaliteta u pružanju usluga, niti je novo, niti je nepoznato. Više od šezdeset godina građani ove zemlje slušaju gluve monologe o ovakvim i sličnim ciljevima. Preživeli smo nebrojene eksperimente u «reformama» zdravstvenog sistema, u kojima smo na papiru imali neograničena prava na «besplatnu» zdravstvenu zaštitu, ali nam ta zdravstvena zaštita do danas nije postala ni dostupnija, a pogotovu ne besplatna.

Populistička iluzija o besplatnoj zdravstvenoj zaštiti jednom zauvek mora biti napuštena. Savremena zdravstvena zaštita skuplja je nego ikada, a naše društvo i većina njegovih građana neuporedivo siromašniji nego pre dvadeset godina. Zdravstveno stanje i starosna struktura stanovništva su nam među najnepovoljnijima u Evropi, a zdravstveni sistem zatvoren, inerten na promene, i iznad svega neefikasan.

U ovakvom sistemu svi su nezadovoljni, lekari i zdravstveni radnici niskim i destimulativnim platama i uslovima rada u državnim zdravstvenim ustanovama, privatni lekari nemogućnošću da se uključe u sistem pružanja usluga za obavezno zdravstveno osiguranje, a naročito građani koji moraju da plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje koji im najčešće ne garantuje ni blagovremene, ni dostupne, ni kvalitetne zdravstvene usluge, ni druga prava iz zdravstvenog osiguranja.

Zdravstveni sistem koji omogućava građanima da biraju kod koga će da se leče, umesto da lekari biraju koga će da leče.

Sakriveni iza već izlizanih floskula o stalno predstojećim reformama zdravstvenog sistema, zdravstveni sistem kao partijski feud i danas «uređuju» kvazi eksperti i zastupnici različitih oligarhijskih interesa onih kojima svaka transparentnost u tom sistemu krnji stečene monopole i smanjuje profite. I najnovije promene sistemskih zakona o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju samo su zakasnela i iznuđena reakcija na zahteve međunarodnih finansijskih institucija. Još jedan korak unazad i još jedan pokušaj da se u zatečenom sistemu ništa suštinski ne promeni.

A upravo ograničene mogućnosti izdvajanja za zdravstvenu zaštitu još više nas obavezuju da taj sistem menjamo, tako što ćemo ga učiniti efikasnijim i bližim potrebama građana. Svi raspoloživi podaci pokazuju da se promenama sistema i na datom nivou izdvajanja građanima Srbije može i mora obezbediti i više i kvalitetnijih zdravstvenih usluga.

Reforma zdravstvenog sistema mora da počne odmah i sada, mora da bude celovita, kontinuirana i suštinska, a ne demagoška.

Naš program reformi zdravstvenog sistema polazi od potreba građana i realno mogućih izdavanja . On je zasnovan na analizi zatečenog stanja i raspoloživih resursa, koristi poznate modele razvijenih evropskih zemalja i uspešna tranziciona iskustva nama sličnih društava u užem i širem okruženju.

Program koji ćemo sprovesti obuhvata:
formulisanje jasne zdravstvene politike;
izvore i način finansiranja ukupnih zdravstvenih potreba;
obim, sadržinu prava iz zdravstvenog osiguranja, organizaciju i funkcionisanje zdravstvenog osiguranja;
mrežu zdravstvenih ustanova, podelu rada i efikasno pružanje zdravstvenih usluga;
obrazovanje, zapošljavanje i stalno stručno usavršavanje zdravstvenih radnika;
deregulaciju i razgraničenje nadležnosti i odgovornosti, prava i obaveza svih učesnika u sistemu obezbeđivanja zdravstvene zaštite i prava iz zdravstvenog osiguranja;
decentralizaciju i aktivnu privatizaciju.

ZDRAVSTVENA POLITIKA

Zdravlje građana nije samo obaveza i odgovornost zdravstvene službe, već je obaveza svakog pojedinca i društva u celini. Sva moderna i organizovana društva imaju ozbiljnu strategiju i jasno formulisanu zdravstvenu politiku.

U Srbiji danas nema ni zdravstvene strategije, ni jasno formulisane zdravstvene politike, ni konzistentnog zdravstvenog sistema.

Dokument o zdravstvenoj politici mora jasno da definiše ciljeve zdravstvenog sistema zasnovane na zdravstvenim potrebama građana i realnim mogućnostima za njihovo ostvarivanje, korake u realizaciji zdravstvene politike, rokove, odgovornost za sprovođenje i potrebna sredstva i njihove izvore. Cilj je uspostaviti stabilne izvore finansiranja i obezbediti efikasnu upotrebu sredstava, uskladiti obim i vrste prava sa realnim izvorima finansiranja i stalno podizati kvalitet zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva.

Primarna zdravstvena zaštita ne može više biti samo deklarativno proklamovani cilj, ona mora biti i praktično uspostavljena kao osnov ukupnog sistema zdravstvene zaštite građana Srbije. Na nivou primarne zdravstvene zaštite svim građanima pod istim uslovima mora se omogućiti da ostvaruju sve zdravstvene potrebe koje ne zahtevaju složenije ispitivanje i lečenje.

Nosioci primarne zdravstvene zaštite moraju postati izabrani lekar i njegov tim kao prva linija ulaska građana u sistem zdravstvene zaštite. Izabrani lekar mora biti slobodan izbor svakog građanina. Građanin mora imati slobodu i mogućnost da sam izabere svog ličnog lekara, bilo da je on privatni lekar ili zaposlen u državnoj ustanovi. Ni država ni osiguranje ne smeju ograničavati ovaj izbor. Uloga osiguranja je da sa tako izabranim lekarima i ustanovama u kojima rade zaključi ugovor o obezbeđivanju usluga primarne zdravstvene zaštite po istim kriterijumima i pod istim uslovima. Na ovaj način stvara se prva pretpostavka za ravnopravno uključivanje privatnog sektora u sistem pružanja zdravstvene zaštite i sagledavanje potrebnog broja lekara , opreme i kapaciteta u okviru državne zdravstvene službe. Primarna zdravstvena zaštita moraće biti izdvojena iz sadašnjih zdravstvenih kombinata, njena organizacija, kadrovi i oprema prilagođeni efikasnom zadovoljavanju prioritarnih zdravstvenih potreba građana. Obaveza stručnog osposobljavanje lekara za ulogu čuvara kapije zdravstvenog sistema prvi je i nužan preduslov za funkcionisanje ovog modela.

Lekarima na ovom nivou potrebno je zakonom poveriti ovlašćenja čuvara kapije za dalji ulazak u sistem zdravstvene zaštite. Obim i vrste usluga koje je dužan da obezbedi izabrani lekar na primarnom nivou moraju da budu precizno utvrđeni prema starosnoj dobi, polu i zdravstvenom stanju opredeljenih građana. Broj opredeljenih građana, njihova struktura i obim i vrste stvarno pruženih usluga moraju biti i osnov za ugovaranje primarne zdravstvene zaštite i za stimulatívno plaćanje izabranih lekara.

Zdravstvena politika mora da bude usmerena u pravcu znatno veće decentralizacije i kombinovanja sistema javne i privatne zdravstvene službe gde god je to moguće, a posebno na nivou primarne zdravstvene zaštite.

IZVORI I NAČIN FINANSIRANJA UKUPNIH ZDRAVSTVENIH POTREBA

Nema efikasnog ni održivog zdravstvenog sistema bez definisanja jasnog modela i stabilnih izvora finansiranja. I najbolje organizovana zdravstvena služba neće pružati potrebnu zdravstvenu zaštitu ako sistem finansiranja nije stabilan i stimulatívno.

Sistem finansiranja mora početi od zdravstvenih potreba građana, prioriteta u zadovoljavanju tih potreba i realno mogućih izdvajanja za zdravstvenu zaštitu. Mogućnosti izdvajanja za zdravstvenu zaštitu društva čiji su građani pretežno siromašni, a privreda nerazvijena su više nego ograničene. Tim je veća potreba za uspostavljanjem stabilnog, transparentnog i doslednog modela sistema finansiranja.

Sistem u kojem je zdravstveno osiguranje, a ne država, kupac zdravstvenih usluga i u kojem osiguranik i poslodavac raspoložu uplaćenim sredstvima, a ne Vlada.

Naše društvo mora se suočiti sa činjenicom da je dosadašnji sistem finansiranja zdravstvenih potreba građana bio i ostao zasnovan na neznanju, zabludama i lažima. Institucionalno se deklarirše sistem obaveznog socijalnog osiguranja, a praksa je u svemu bliža sistemu nacionalne zdravstvene službe. Hibridan i zamagljen sistem kojim je izbegnuta budžetska procedura, a državni organi sakriveni iza osiguranja.

Ne može se sistem finansiranja svih zdravstvenih potreba zasnivati jedino na obaveznom zdravstvenom osiguranju, pogotovu ako ono niti je organizovano na principima socijalnog osiguranja, niti je ikada funkcionisalo kao osiguranje. Niti je u bilo kojoj organizovanoj državi osiguranje jedini izvor za pokrivanje ukupnih troškova zdravstvene zaštite stanovništva. Ne postoji nijedna zemlja u kojoj se preventiva, epidemije, opasne infektivne bolesti, karantin, zdravstvena inspekcija i zdravstvena zaštita socijalno ugroženih građana ne finansiraju iz državnog budžeta.

Zdravstveno osiguranje koje služi kao protočni bojler za finansiranje neefikasnih državne zdravstvene službe, a ne prava iz zdravstvenog osiguranja onih koji plaćaju doprinos, i u okviru toga zdravstvenih usluga, nije i ne može biti osiguranje.

LDP se zalaže za jasno definisanje tri osnovna izvora sredstava za finansiranje zdravstvenih potreba građana:

obavezno zdravstveno osiguranje, organizovano na principima klasičnog Bismarkovog modela socijalnog osiguranja, sa doprinosima kao osnovnom instrumentom za finansiranje definisanog obima prava osiguranih građana; država preko svojih budžeta na različitim nivoima vlasti za opšte zdravstvene potrebe stanovništva i zdravstvenu zaštitu socijalno ugroženih građana; i

građani sami za veći obim i standard prava kroz različite forme dopunskog i dobrovoljnog osiguranja ili direktnim plaćanjem.

Obaveznim zdravstvenim osiguranjem i dalje bi se pokrивao najznačajniji deo zdravstvenih potreba građana koji se u okviru uplaćenih doprinosa utvrdi kao paket prava na zdravstvene usluge, lekove i naknade iz tog osiguranja. Pri tome se jasno mora utvrditi onaj obim i standard prava koji je realno moguće pokriti uplaćenim doprinosom osiguranika i poslodavaca. Jasno se moramo suočiti sa činjenicom da prava koja nisu pokrivena uplaćenim doprinosom i nisu prava iz zdravstvenog osiguranja. To je lažna solidarnost. Obavezno osiguranje mora biti zasnovano na principu jednakih prava i jednakih obaveza. Za svakog osiguranog građanina mora biti poznat obveznik plaćanja doprinosa.

Država mora u okviru svojih budžeta na različitim nivoima vlasti (pokrajina, grad, opština) kontinuirano obezbeđivati sredstva za zdravstvenu zaštitu neosiguranih socijalno ugroženih lica, za tačno utvrđeni broj konkretnih lica, bilo plaćanjem doprinosa za zdravstveno osiguranje tih lica organizaciji zdravstvenog osiguranja, bilo plaćanjem zdravstvenih usluga pruženih ovim građanima zdravstvenim ustanovama koje su te usluge izvršile. Osim toga u ovim budžetima se redovno moraju obezbediti sredstva za javne zdravstvene programe sprečavanja zaraznih bolesti, epidemiologije, komunalne higijene, zaštite životne sredine, promocije zdravlja i zdravstvenog vaspitanja, zbrinjavanje psihijatrijskih bolesnika, prikupljanje i čuvanje rezervi krvi i sve druge funkcije javnog zdravlja. Ove potrebe ne mogu i ne smeju više biti na teretu osiguranja.

Sve ostale zdravstvene potrebe iznad onih koje pokrivaju obavezno zdravstveno osiguranje i država na različitim nivoima vlasti, građani će morati da plaćaju sami ili preko svojih poslodavaca, kroz različite forme dopunskog i dobrovoljnog osiguranja ili direktnim plaćanjem. Država mora da stvori uslove i reguliše pravila za takve oblike osiguranja.

Građanin konačno mora da zna šta to dobija za doprinos koji plaća, koje usluge, lekove, pomagala i naknade, šta mu to obezbeđuje država, a šta mora da plati iz sopstvenog džepa.

PRAVA IZ ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA, ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

LDP će istrajati na zalaganju za doslednu primenu koncepta obaveznog zdravstvenog osiguranja zasnovanog na Bizmarkovom modelu obaveznog socijalnog osiguranja. Ovaj model podrazumeva obavezu svih koji ostvaruju prihode da plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje proporcionalno svojim mogućnostima.

Ali i taksativno utvrđena prava iz osiguranja koja u slučaju bolesti preko organizacije za osiguranje mogu i moraju dobiti za ono što su platili. Ovaj sistem pokazao se kao najpouzdaniji u većini razvijenih evropskih zemalja, a u poslednjih destak godina ga uspešno razvijaju i primenjuju i zemlje u tranziciji.

Koncept nije ni nov ni originalan. Ali se mora primeniti bez rezervi, odlaganja i odstupanja. Eksperimente smo skupo platili. Jasno definisana i realna prava, obaveze i odgovornost svih da se ta prava ostvare na najefikasniji način.

Prava nisu rastegljiva magla, ona imaju svoje ime i svoju cenu. To su usluge, lekovi i pomagala koji se kupuju od onih koji ih pružaju, proizvode i prodaju. To su i naknade koje se isplaćuju onima koji zbog bolesti ne mogu da rade. I možemo ih kupiti i isplatiti samo onoliko koliko iznose doprinosi koje smo uplatili. Nema realnih i dostupnih prava bez realnog pokrivača.

Sredstvima osiguranja moraju raspolagati oni koji doprinose plaćanju – osiguranici i poslodavci. Ne može organe upravljanja organizacije osiguranja postavljati Vlada, njih moraju po principu ravnopravne zastupljenosti birati osiguranici i poslodavci. Danas organizacija osiguranja ne može doneti ni jednu odluku ni akt kojim se bliže reguliše sprovođenje zdravstvenog osiguranja bez saglasnosti Vlade ili resornog ministarstva. Čak je i ozakonjena praksa po kojoj ministarstvo izdaje instrukcije organizaciji osiguranja u svakodnevnom poslovanju. Da li je to njihov posao i da li može biti efikasnog osiguranja ako su mu ruke vezane. Zalažemo se uvođenje skupštine osiguranja koja bi u okviru datih javnih ovlašćenja i definisanih pravila donosila sve bitne odluke u vezi sa sprovođenjem zdravstvenog osiguranja i korišćenjem sredstava uplaćenih doprinosa za to osiguranje i birala izvršne organe organizacije osiguranja.

Sredstva obaveznih doprinosa za zdravstveno osiguranje ne mogu se i ne smeju mešati sa drugim sredstvima i moraju biti isključivo korišćena za ostvarivanje definisanih prava iz zdravstvenog osiguranja osiguranika i članova njihovih porodica na principima uzajamnosti, solidarnosti i jednake dostupnosti. Lažna je svaka solidarnost u kojoj svi ne učestvuju. Ne možete zakonom predvideti da se i socijalno ugroženi građani smatraju osiguranicima, a da se istovremeno kao država oslobodite obaveze plaćanja doprinosa za zdravstveno osiguranje tih građana.

Osiguranje postoji zbog osiguranika. Oni plaćaju doprinose za zdravstveno osiguranje da bi mogli koristiti prava iz zdravstvenog osiguranja u slučaju bolesti. Da bismo znali koliko prava možemo obezbediti moramo znati koliko osiguranika imamo, po kom osnovu su osiguranici i koliko doprinosa uplaćuju, kakva im je starosna i polna struktura, od čega najčešće oboljevaju i koje usluge im treba obezbediti, gde žive i rade, moramo uspostaviti pouzdane evidencije o tim osiguranicima. Uspostavljanje pouzdanih baza o osiguranicima prvi je i neophodan korak ka uspostavljanju osiguranja. Osiguranja koje mora biti dostupno i uvek na raspolaganju osiguranicima i njegovim potrebama.

Osiguranicima se mora garantovati sloboda izbora zdravstvene ustanove i lekara pri korišćenju zdravstvenih usluga koje su im kao pravo utvrđene u okviru doprinosa koji plaćaju. Tako da im većina usluga bude dostupna tamo gde žive ili rade. Pod istim uslovima za iste vrste zdravstvenih usluga u zdravstvenim ustanovama u privatnom i državnom sektoru. Mogućnost slobode izbora zahteva promenu statusa organizacije za zdravstveno osiguranje.

Zdravstveno osiguranje i danas mora da zaključi ugovore sa svim zdravstvenim ustanovama u državnoj svojini, bez obzira u kojoj su meri njegovim osiguranicima potrebne usluge koje te ustanove pružaju. I nezavisno od obima i kvaliteta usluga koje će biti pružene. Ovakav način ugovaranja je čista forma i svodi se na pokrivanje svih ili dela godišnjih troškova tih zdravstvenih ustanova, čime se beznačajno i beskonačno reprodukuje postojeće stanje, glomazna, neefikasna i nefunkcionalna mreža državnih ustanova neusklađena sa zdravstvenim potrebama građana sa mnogo dupliranih i neiskorišćenih kapaciteta. Zdravstvene ustanove su u ovakvom sistemu čak stimulisane da pružaju manje usluga, jer time smanjuju ukupne troškove poslovanja s obzirom da im ugovorena naknada ne zavisi od obima pruženih usluga. Istovremeno su osiguranici prinuđeni da te iste usluge traže u drugim, najčešće privatnim zdravstvenim ustanovama, ili da sami nabavljaju i donose lekove za svoje lečenje.

Zdravstveno osiguranje mora da istupa kao kupac zdravstvenih usluga koje su potrebne njegovim osiguranicima i zbog kojih i plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje. U postupku ugovaranja zdravstvenih usluga, zdravstveno osiguranje treba da angažuje samo one i onoliko zdravstvenih kapaciteta koji su potrebni i dovoljni za zadovoljavanje potreba za zdravstvenim uslugama u okviru prihoda osiguranja.

Zdravstveno osiguranje mora biti slobodno u izboru zdravstvenih ustanova sa kojima će pod najpovoljnijim uslovima u pogledu kvaliteta, cena i dostupnosti zaključivati ugovore o pružanju

zdravstvenih usluga svojim osiguranicima, nezavisno od toga da li su te zdravstvene ustanove u državnoj ili privatnoj svojini. Pravo na ravnopravan pristup pružanju zdravstvenih usluga koje su pokrivena obaveznom zdravstvenim osiguranjem ne može više biti monopol samo državnih zdravstvenih ustanova. Ovo pravo mora biti jednako za sve i zasnovano isključivo na kvalitetu, obimu i ceni pružanih usluga. Usluga mora biti standardizovana, merena i plaćena na svakom nivou zdravstvene zaštite. Kapitacija kombinovana sa uslugama na primarnom nivou, cena bolničkog dana za bolničku zdravstvenu zaštitu i cena po jedinici usluge za visokospecijalizovane usluge stimulatívni su i uspešno primenjeni modeli u nama sličnim zemljama.

Prvi korak ka stvaranju mogućnosti uključivanja privatnih davalaca usluga u sistem pružanja zdravstvenih usluga treba realizovati kroz postupak izbora ličnog lekara. Osiguranicima se mora ostaviti mogućnost da prilikom izbora ličnog lekara, tog lekara mogu izabrati tamo gde žive ili rade među svim lekarima koji na tom području ispunjavaju uslove za izabranog lekara, bilo da su zaposleni u državnoj zdravstvenoj ustanovi ili imaju registrovanu privatnu lecarsku praksu. Opređenje građana predstavljalo bi obavezu osiguranja da pod istim uslovima zaključiti ugovore sa onim ustanovama i privatnim lekarima koje su osiguranici izabrali.

Mogućnost ulaska privatnih davalaca usluga u sistem obaveznog zdravstvenog osiguranja nikako ne znači povećanje vrednosti usluga iznad onoga koji je realno pokriven doprinosima za zdravstveno osiguranje. On samo predstavlja preraspodelu raspoloživih sredstava između različitih davalaca istih usluga. Uključivanje privatnih davalaca usluga koji su spremni i sposobni da obezbede osiguranicima iste vrste zdravstvenih usluga pod povoljnijim uslovima i na efikasniji način od državnih nije samo sebi svrha. Cilj je da se kroz obavezno zdravstveno osiguranje stvore uslovi za veći stepen konkurencije u obezbeđivanju usluga, podigne kvalitet pružanja usluga i obezbedi bolja alokacija zdravstvenih resursa i efikasnija upotreba sredstava zdravstvenog osiguranja.

Ključni uslov za ravnopravno uključivanje privatnog sektora u pružanje zdravstvenih usluga za zdravstveno osiguranje je ukidanje sadašnjih odredbi zakona o zdravstvenoj zaštiti koja omogućava da zdravstveni radnici u isto vreme mogu da rade i u državnom i u privatnom sektoru.

Ukoliko osiguranik po sopstvenom izboru želi da zdravstvenu uslugu na sekundarnom ili tercijarnom nivou koristi u ustanovi sa kojom osiguranje nije zaključilo ugovor, to mu se mora garantovati tako što će osiguranje snositi troškove te usluge do iznosa koji bi bio plaćen ustanovi sa kojom postoji zaključen ugovor, a da eventualnu razliku u ceni snosi sam osiguranik.

Uz uspostavljanje konzistentnog sistema obaveznog zdravstvenog osiguranja moraju se kroz potrebnu zakonsku regulativu razraditi uslovi za organizovanje različitih oblika dopunskog i dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja. Organizovanje ovih osiguranja pod istim uslovima treba omogućiti i organizacijama obaveznog zdravstvenog osiguranja i svim osiguravajućim društvima koja za to ispune zakonske uslove.

Dopunsko zdravstveno osiguranje podrazumeva da se građanima koji su već osigurani na obavezno zdravstveno osiguranje omogućiti da kroz plaćanje dopunskih premija osiguraju od obaveze plaćanja dela vrednosti usluga, lekova ili pomagala koje obaveznom osiguranjem nisu pokrivena do punog iznosa. Ostale vrste dobrovoljnog osiguranja ne treba ničim ograničavati, osim minimuma uslova koje moraju ispunjavati oni koji takva osiguranja organizuju.

Naš program podrazumeva i hitnu decentralizaciju sadašnje organizacije obaveznog socijalnog osiguranja. Ona mora biti transformisana u nekoliko posebnih regionalnih osiguranja na onim nivoima na kojima je doprinosom osiguranika na tom području moguće pokriti najveći broj rizika koji su obuhvaćeni obaveznom zdravstvenim osiguranjem. Pri tome se mora voditi računa

i o odgovarajućoj pokrivenosti tog područja mrežom zdravstvenih ustanova na primarnom i sekundarnom nivou zdravstvene zaštite, saobraćajnoj povezanosti i drugim relevantnim parametrima. Organizacija zdravstvenog osiguranja na nivou republike i dalje bi postojala sa znatno suženim funkcijama koje bi se odnosile na jedinstveno normativno regulisanje sprovođenja zdravstvenog osiguranja, pokrivanje većih zdravstvenih rizika i ujednačavanje uslova za sprovođenje zdravstvenog osiguranja na celom području republike. Za ove funkcije bio bi usmeravan samo manji deo doprinosa za zdravstveno osiguranje koji bi se i dalje plaćao po istim stopama na području cele republike. Decentralizacija osiguranja može samo povećati interes, motivaciju i odgovornost onih koji plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje da tim doprinosom kao svojim sami obezbede više prava iz zdravstvenog osiguranja.

ORGANIZACIJA I FUNKCIONISANJE ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Definisanje stabilnih izvora sredstava i načina finansiranja samo po sebi ne rešava problem obezbeđivanja zdravstvenih usluga. Organizacija i efikasnost zdravstvene službe u pružanju zdravstvenih usluga danas su još veći problem našeg zdravstvenog sistema.

Postojeća stihijski i ekstenzivno razvijana mreža državnih zdravstvenih ustanova odavno je morala biti promenjena i usklađena sa zdravstvenim potrebama građana i realno mogućim izdvajanjima za zdravstvenu zaštitu. Ovakvu mrežu zdravstvenih ustanova u kojoj pojedini kapaciteti ni sa 50% nisu iskorišćeni, u kojoj su svi specijalizovani za sve, gde nisu definisani nivoi pružanja zdravstvenih usluga ni podela rada, ne bi izdržala ni mnogo bogatija društva.

Zdravstvena delatnost se mora organizovati na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou uz uspostavljanje referalnog sistema između ova tri nivoa. Ni sadašnji zakon to ne sprečava, ali ga treba sprovesti. Koliko god to bilo bolno i nepopularno.

Podela rada između zdravstvenih ustanova istog i različitih nivoa zdravstvene zaštite mora da obezbedi usklađivanje kapaciteta zdravstvenih ustanova sa zdravstvenim potrebama građana i visinom mogućih izdvajanja za zdravstvenu zaštitu. Neiskorišćeni i duplirani kapaciteti moraju se smanjiti, prodajom ili izdavanjem u zakup.

Kriterijumi i indikacije za prijem na bolničko lečenje, korišćenje skupe dijagnostičke opreme i lečenje složenih stanja i oboljenja moraju biti definisani u vidu obaveznih standarda koji se moraju poštovati. U svim slučajevima kada je to moguće potrebno je razvijati supstitute skupog bolničkog lečenja, kao što su lečenje u dnevnim bolnicama i kućna nega i lečenje.

Licenciranje, akreditacija, stručni nadzor i unutrašnja kontrola nezaobilazni su preduslovi efikasnijeg funkcionisanja zdravstvene službe. Za akreditaciju treba definisati standarde i formirati nezavisnu agenciju.

Državne zdravstvene ustanove moraju biti organizovane kao autonomni poslovni subjekti sa punom odgovornošću prema osnivaču za ekonomično i racionalno poslovanje, bez mogućnosti da stvaraju i preuzimaju obaveze iznad prihoda koje ostvare pružanjem usluga. Troškovi poslovanja ne mogu biti nezavisni od obima pruženih usluga. Neracionalna unutrašnja organizacija i nekontrolisani trošci ne smeju biti izgovor za stalno ispostavljanje računa drugima, državi ili osiguranju. Ogroman je prostor za snižavanje troškova poslovanja zdravstvenih ustanova. To zahteva drugačiju ulogu i veću odgovornost menadžmenta zdravstvene ustanove. I drugačije kriterijume za izbor menadžmenta. Stručan lekar ili partijski poslušnik nije isto što i dobar menadžer. Menadžer mora da obezbedi da ustanova pruži što više i kvalitetnijih usluga uz što manje utroške.

RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA

Organizovanje i uspostavljanje kvalitetnijeg i efikasnijeg sistema zdravstvene zaštite mora biti praćeno osmišljenom politikom razvoja ljudskih resursa. Planiranje školovanja potrebnog broja i kvalifikacione strukture zdravstvenog osoblja prema potrebama zdravstvene službe i mogućnostima zapošljavanja osnov su ove politike.

Kontinuirano stručno usavršavanje zdravstvenih radnika ne sme biti svedeno na samoinicijativu pojedinaca ili pojedinačnih ustanova. Ono mora biti organizovano i obavezno .

Politika ljudskih resursa mora biti zasnovana na prethodno utvrđenim standardima u pogledu potrebnog broja i strukture zdravstvenih i nezdravstvenih radnika i analizi postojećeg broja i strukture zaposlenih u odnosu na potrebe i utvrđene standarde, kako ukupno, tako i prema odgovarajućoj teritorijalnoj pokrivenosti odgovarajućim stručnim profilima i specijalnostima zdravstvene struke.

Upisna politka na fakultete i škole zdravstvene struke mora se kontinuirano usklađivati sa prethodno utvrđenim stvarnim potrebama društva za određenim stručnim profilima. Nastavni planovi i programi moraju pratiti razvoj medicinske nauke i tehnologije.

Stalno stručno usavršavanje zdravstvenih radnika i periodična provera znanja mora biti obaveza svih zdravstvenih radnika i jedan od uslova za dobijanje licence za obavljanje zdravstvene delatnosti.

Uravnilovka u plaćanju lekara i zdravstvenog osoblja mora što pre biti napuštena. Menadžmentu zdravstvenih ustanova mora se dati mogućnost da, u okviru prihoda koje ustanova ostvari, zaradu svakog pojedinca određuje prema stručnosti, obimu i kvalitetu njegovog rada.

DEREGULACIJA I PRIVATIZACIJA

Ograničene mogućnosti izdvajanja i nedostatak novca na koji se najčešće pozivaju svi akteri zdravstvenog sistema samo je izgovor za njegovu neefikasnost, bežanje od odgovornosti i promena. Ne može sistem da bude efikasan, ako su uloge učesnika nerazgraničene i pomešane, a odgovornost zamagljena.

Uloga države je da propiše jasna pravila ponašanja, standarde i mehanizme kontrole i da delegira nadležnosti i odgovornost, a ne da svakodnevno organizuje poslovanje zdravstvenog osiguranja i zdravstvenih ustanova. Zdravstveno osiguranje mora da se bavi osiguranicima i servisiranjem njihovih prava, ugovaranjem i kontrolom pružanja usluga za te osiguranike, a ne neovlašćenim posredovanjem u nabavkama zdravstvenih ustanova. Zdravstvene ustanove nisu i ne smeju ostati nekavi indirektni budžetski korisnici zdravstvenog osiguranja, one jesu i moraju biti davaoci zdravstvenih usluga osiguranicima tog osiguranja i svim drugim građanima.

Zdravstveni sistem u kojem su privatne i državne ustanove izjednačene po pravima i odgovornostima.

Deo zdravstvene službe, posebno na primarnom nivou mora biti prepušten privatnoj inicijativi. Kombinovanje privatnog i državnog sektora gde god se to pokaže

opravdanim i mogućim, nužan je uslov podizanja efikasnosti ukupnog zdravstvenog sistema. I on se mora stimulisati, a ne beskonačno odlagati.

C) PRAVOSUĐE

- **KAŽNJAVANJE ZLOČINA I PRIZNAVANJE SOPSTVENE ODGOVORNOSTI**
- **STVARANJE NOVOG POVERENJA**
- **LUSTRACIJA**
- **OSLOBAĐANJE OD POLITIČKIH PRITISAKA I ODGOVORNOST PREMA GRAĐANIMA**

IZGRADNJA SLOBODNOG SUDSTVA

Reforma pravosuđa je jedan od najtežih zadataka s kojim se suočavamo kao društvo koje se transformiše iz nacionalne i partijske u pravnu državu. LDP želi da preuzme odgovornost za brzu i efikasnu reformu čitavog pravosuđa kroz odbacivanje i osudu vrednosti na kojima ono počiva već decenijama. Ovaj proces jeste težak, ali kao i u drugim segmentima reformi, smatramo da političke stranke moraju da omoguće uslove i otklone prepreke za njegov uspeh.

EFIKASAN PRAVOSUDNI SISTEM U KOJEM JE PRAVDA DOSTIŽNA

Ne želimo da u temelje reformisanog pravosuđa ugrađujemo teret zločina iz prošlosti. Nesposobnost i strah od priznavanja sopstvenih zločina, učinjenih uz zaklanjanje iza nacije i države, ugrožavaju uspostavljanje sistema vrednosti zasnovanog na slobodi pojedinca ograničene jedino njegovom odgovornošću prema drugome. Zato je kažnjavanje zločina, koje nije uslovljeno bilo kakvim spoljnim faktorima, neophodan uslov pravednog i slobodnog sudstva.

STVARANJE NOVOG POVERENJA

Suštinski problemi srpskog pravosuđa nisu broj sudija, njihove neadekvatne zarade, neefikasnost i odugovlačenje postupaka i nepostojanje permanentne obuke. Ovi simptomi, zbog kojih je ogromno nepoverenje konstanta odnosa građana prema pravosuđu, samo su manifestacija iskvarenih odnosa između i unutar grana vlasti u srpskom društvu.

Srbija nema tradiciju u primerenom uređivanju i funkcionisanju pravosudnih institucija iako sebi često laskamo da takvo nasleđe postoji. Pravosuđe je decenijama građeno na partijskim i poslušničkim odnosima i anahronim vrednostima. Takvo pravosuđe je dodatno uzdrmano udarom političkih pritisaka totalitarnog režima, koji su ga toliko oslabili, da je danas svaki otpor političkim pritiscima čin velike hrabrosti pojedinih sudija i tužilaca a ne normalan postupak profesionalaca. Tako je slika o srpskom pravosuđu dobila obrise saučesništva u organizovanju politički zločina, krađe i prevare. Ovakvo pravosuđe je direktno doprinelo ubistvu Zorana Đinđića. Zato je jedan od preduslova ostvarivanja politike LDP vraćanje svih poštenih i sposobnih tužilaca i sudija na funkcije na kojima su radili tokom akcije "Sablja".

LUSTRACIJA

LDP neće odustati od lustracije koja nije osveta već zakonom uređen postupak koji doprinosi depolitizaciji i dekriminalizaciji pravosuđa. Nedopustivo je da sudijske funkcije zadrže ljudi koji su učestvovali u masovnim kršenjima ljudskih prava. Zakon o lustraciji mora biti sproveden do kraja. Važan mehanizam za uspeh reforme jeste i kompletan reizbor sudija koji će biti sproveden tokom prelaska u novi ustavni poredak. Oba procesa moraju biti izvedena na potpuno transparentan način uz saradnju sa relevantnim međunarodnim institucijama. Za LDP nema kompromisa oko ove osnovne pretpostavke za reformu pravosuđa.

Osnov reforme pravosudnog sistema je transparentna lustracija.

Iako je loše funkcionisanje posledica i nedopuštenih pritisaka političara, ratnih biznismena i ratnih zločinaca koji žele da Srbija i dalje živi u prošlosti, veliki deo odgovornosti leži u nestručnosti i neorganizovanosti našeg pravosuđa. Nijedan sudija nije odgovarao za kršenje zakona, niti je pravnosnažno osuđen za korupciju ili pomaganje optuženima ili osuđenima za najteža krivična dela. Bez obzira na cenu, Srbija mora da zna da se iza maske navodno nezavisnog sudstva kriju pojedinci koji izbegavaju odgovornost za sopstvene greške. Građani moraju da znaju ko u njihovo ime optužuje ili sudi.

Za LDP je neprihvatljivo da se u državnim institucijama koje školuju buduće sudije slavi genocid u Srebrenici. Nećemo dopustiti da se buduće sudije i tužioci obrazuju na predavanjima profesora koji legalizuju politiku kojoj se sudi u Hagu zato što takvi fakulteti nisu stvorili sudije, tužilaštva i sudove koji su sposobni da pred redovnom sudskom institucijom u sopstvenoj zemlji efikano gone i kazne zločince.

Lustracija kao dokaz da ne živimo u prošlosti, već zalog za budućnost.

LDP će insistirati, poštujući autonomiju univerziteta, kao vrednost, a ne kao utočište za ideologe sistema koji nas je skoro uništio, na obezbeđivanju modernog obrazovanja na pravnim fakultetima. Nema razlike između korupcije na univerzitetima i relativizacije zločina. Studenti prava u Srbiji imaju pravo da budu obrazovani na evropskim vrednostima; u Evropi se kažnjava prodaja i kupovina diploma, ali se još više odgovara za relativizaciju zločina i opravdavanje njihovih učinilaca.

OSLOBAĐANJE OD PRITISAKA I ODGOVORNOST PREMA GRAĐANIMA

LDP smatra da pravosuđe mora dobiti šansu da učestvuje u svom oporavku. Ta mogućnost mora biti data najboljim i najtalentovanim sudijama i tužiocima. Pogrešno shvatanje stalnosti sudijske funkcije do sada nije motivisalo sudije na dalje usavršavanje i obrazovanje. Sudijama se mora postaviti obaveza da se pripreme za reforme pravnog sistema koje će tek uslediti ubrzavanjem pridruživanja Srbije Evropskoj uniji.

LDP je spreman da ponudi princip kvaliteta, rada i odgovornosti kao vrhovno načelo društvenog života u Srbiji. Insistiramo na primeni ovakvih merila u politici, ekonomskom životu, državnoj administraciji i javnim službama. Isti takvi zahtevi moraju da važe i za tužioce i sudije. To je mera pravičnosti i zakonitosti sudskih postupaka, ali i uslov izgradnje institucija koje svoj legitimitet grade na poverenju i poštovanju koje u njih imaju građani.

Moraju da postoje jasna pravila za merenje kvaliteta rada sudija i tužilaca koja ne smeju biti politička. LDP se zalaže za uvođenje periodičnih provera znanja i veština koje su motiv za dobre sudije i tužioce a objektivna i legitimna prepreka za one koji nisu kompetentni za obavljanje svog posla.

LDP neće nuditi prazne reformske strategije koje se u protekle tri godine služile za zamagljivanje nespremnosti da se izvrše reforme. Naša strategija počiva na samo jednom neophodnom uslovu za koji ćemo se izboriti. Taj uslov podrazumeva apsolutni poraz politike negiranja realnosti i nacionalne autističnosti.

LDP će graditi srpsko pravosuđe u kojem pravda neće biti spora i nedostižna. Odgovornost prema građanima o čijim pravima odlučuju jeste najvažnija, zakonska i prirodna, odgovornost sudija. Građani moraju preko svojih lokalnih institucija uticati na organizaciju i funkcionisanje opštinskih sudova kroz učešće u postupku izbora predsednika sudova koji su odgovorni za efikasnost i rad suda koji vode. Time ćemo dobiti sudove koji presuđuju u razumnim i primerenim rokovima, sudije koji neće gubiti sudske predmete i Srbiju koja neće gubiti suđenja pred međunarodnim sudovima zbog propusta u radu pravosuđa.

Nezavisnost i odgovornost pravosuđa proističu iz slobode koja je omeđena i ekonomskom nezavisnošću. Do sada pravosuđe nije imalo priliku i odgovornost da učestvuje u kreiranju odluka o resursima i infrastrukturi za sopstveno funkcionisanje. U sukobu mogućnosti i potreba gube i zaposleni u pravosuđu i građani, a nesposobni traže opravdanje za sopstvene promašaje. Pravosuđe mora imati i odgovornost za trošenje budžetskog novca. LDP se zalaže za stvaranje odvojene pravosudne administracije, pri Visokom savetu pravosuđa, koja bi vršila upravnu funkciju u sudstvu i kome bi bila odgovorna. Na taj način sudstvo bi imalo najracionalniju i najbolju moguću upravu.

Pravosudni sistem u kojem lokalne institucije biraju predsednike opštinskih sudova.

D) SOCIJALNA POLITIKA

- SRBIJA JEDNAKIH ŠANSI
- SLOBODA IZBORA ŽIVOTNOG STILA
- SLOBODA OBRAZOVANJA, DELOVANJA I UDRUŽIVANJA
- SOLIDARNOST, SARADNJA I TOLERANCIJA
- INOVATIVNOST U SLUŽBI JEDNAKIH ŠANSI, RAZVOJA I AFIRMACIJE POZITIVNIH PRIMERA
- ZEMLJA RACIONALNIH I OBRAZLOŽIVIH REŠENJA

POLAZNI OKVIR

Niko, nikada ni u jednom društvu, nije poklonio pravdu i slobodu građanima – ni Evropska unija, ni Radikali, ni Tito. Svako relativno pravedno društvo je to postalo teškom mukom, kroz sukobe i saradnju, kroz otvorene i bolne razgovore, putem pokušaja i grešaka, repliciranjem uspešnih modela i jačanjem mehanizama društvene kontrole. Nikada društvo koje počiva na laži nije postalo uspešno ni pravedno. Srbija danas počiva na laži, kukavičluku i lenjosti da se menja.

Pretpostavke, podaci, oruđa i okviri u kojima je funkcionisala naša socijalna država, pokazali su se kao neefikasni, podložni korupciji, manjkavi u mehanizmima kontrole, bahato nepažljivi prema novcu naših građana i, što je najvažnije – preskupi i neodrživi za naše društvo. Postalo je jasno i da bi država Srbija, zahvaljujući novcu svojih građana, mogla da obezbedi ravnopravnost u pristupu uslugama u socijalnom sektoru i adekvatnu zaštitu ugroženih grupa na nivou onog koji imaju zemlje u okruženju i relativno blizu evropskih standarda, pod uslovom da poedi korupciju, uvede sivu ekonomiju u redovne tokove, smanji obaveze poslodavca prema državi, uveća broj redovnih poreskih platiša, podstakne socijalnu odgovornost privatnog sektora prema zajednici, ispita, prihvati, akredituje i podrži dokazano uspešne pilot projekte nevladinog sektora i uloži mnogo veći trud u prepoznavanje i ciljanje korisnika u socijalnom sektoru.

Srbija u kojoj Vlada nije protivnik već partner nevladinog sektora iz kojeg crpi ideje i iskustvo.

počiva. Solidarnost građana je mera civilizovanosti našeg društva, a ne osnova za bogaćenje oligarha.

Dakle, reformisana država Srbija nudi bolji obuhvat, raspon i kvalitet usluga u socijalnom sektoru za građane kojima su ovakve usluge neophodne, ali ne deli šakom i kapom. Ona umanjuje prelivanje na one koji zloupotrebljavaju i ismevaju solidarnost na kojoj budžet za socijalne usluge

LDP se zalaže za jak socijalni program moderne leve orijentacije u kome država igra važnu, ali sasvim drugačiju ulogu nego do sada. Ona definiše pravila i garantuje kvalitet i pravednost sistema, a radi u partnerstvu sa ostalim sektorima u društvu i odriče se monopola na socijalnu brigu.

REFORMISANA SOCIJALNA POLITIKA U REFORMISANOJ SRBIJI

Naši su problemi nagomilani, zapušteni, ogromni i zahtevaju strateško međusektorsko povezivanje, uz jasno i precizno artikulisanje prioriteta. LDP se ne zalaže za socijalnu državu. Naša partija se bori protiv demagoških privida u kojima je zamagljena veza između prava, izvora finansiranja i mehanizma kontrole. Jasno nam je da nema prečice do kvaliteta, nema jakog argumenta bez dokaza i bez javne rasprave i nema podrške građana bez uključivanja građana. LDP je protiv tutorskog odnosa države prema građanima i ulagivačkog, pljačkaškog sistema koji danas guta budućnost naše dece, ismeva stare i žmuri pred izolovanošću osoba sa invaliditetom, Roma, izbeglih i raseljenih. LDP se zalaže za društvo koje sluša i razume građane – jednako i one koji dolaze iz manjinskih grupa i čiji glasovi ne mogu doneti automatsku pobedu na izborima.

Srpsko društvo je nepravedno društvo i razlike među građanima danas rastu, ali one nisu rezultat veće sposobnosti jednih u ravnopravnoj tržišnoj utakmici. U Srbiji malobrojni žive dobro, a nema i apatična većina nezadovoljnih i razočaranih građana nije zainteresovana za pravdu već, navodno, samo za sopstveno blagostanje. Zato je danas na vlasti sistem koji laže i obmanjuje: nema blagostanja za poštene građane bez minimuma socijalne pravde za sve građane! Nema poštenih građana u društvu u kome se ne znaju vrednosti.

SRBIJA KAO DRUŠTVO JEDNAKIH ŠANSI

Kod nas se pobrkalo nekažnjeno muljanje sa sposobnošću, a preduzimljivost sa kriminalnim monopolima. Naši pločnici su zaliveni krvlju izmanipulisanih klinaca koji ne mogu da čekaju na pravdu i na šansu. Eto kako smo se mi približili problemima današnjice - tako što smo uveli pravila uličnih gangova i favela. Naše siromaštvo je naše najvidljivije postignuće.

A mi ostali - ne vidimo, ne zanima nas. Pravimo se da ne znamo za nasilje u domaćinstvu, za trgovinu decom i ženama, za seksualno zlostavljanje žena na teško dobijenom i malo plaćenom poslu... Gledamo na stotine dece koja prose po ulicama i zaobilazimo ih sa kiselim izrazom na licu – nisu naša, nisu Srpska, Romska su. A čiji su građani ta deca? Da li Romska deca treba sutra da nam budu sluge u tom bogatom društvu kome težimo? Može Srbija da reši svoje nepravde, ako hoće. Dovoljno je da građani ovoga puta ukažu poverenje odlučnom i stručnom programu koji nudi zaokruženu i razumljivu celinu, a ne čudo. Dovoljno je da izaberu državnu administraciju umesto proroka. Srbiji je potrebna vlada koja će mnogo da radi, stalno polazući račune građanima. Takva vlada mora da ima hrabrosti da se suprotstavi očuvanju tragičnog statusa zasnovanog na pažljivo gajenim predrasudama. U Srbiji nema promena zato što je mnogo ljudi na vrhu kojima promene ne odgovaraju, a drugačiji glasovi ne mogu da se čuju osim kada su na ulicama, u masi. Mi smo danas njihovi predstavnici u parlamentu.

Moramo da rešimo problem siromaštva u Srbiji. Svuda oko nas ima samohranih roditelja, sredovečnih građana koji su ostali bez posla, mladih koji tek treba da uđu na tržište rada ali ih posle škole čekaju samo zatvorena vrata. Naše institucije ne umeju da prepoznaju građane zbog kojih su osnovane. Država može mnogo da uradi, posebno u stvaranju povoljnog i podsticajnog okruženja i otvaranju tržišta uz adekvatnu zaštitu. Država može i da obezbedi standarde, kontrolu kvaliteta i finansijske olakšice za građane, privredne i neprofitne organizacije koji pomažu u rešavanju problema. Na kraju krajeva ipak, samo građani mogu da naprave onu razliku između relativno uspešne reforme u kojoj samo 13% građana Srbije zna za strategiju za smanjenje siromaštva. Ta je strategija način da se svi, a posebno oni najsiromašniji uključe u razvoj Srbije. Nije slučajno što oni nisu uključeni ni u svoju strategiju. Vlada kojoj je pripala čast da već napravljenu strategiju sprovodi, ni to nije umela da uradi. Mi ćemo pokrenuti celu Srbiju da se uključi u realizaciju strategije, koja predstavlja okosnicu

načeg socijalnog programa. Danas, ova strategija nije ni na koji način deo života Srbije. Ona nije integrisana ni u rad Vlade, već životari po obodima interesovanja potpredsednika Vlade, između dilova koji donose novac i afera kojima se drugi dilovi prikrivaju. Strategija za smanjenje siromaštva sprovodi se u gluvoj sobi. Mi ćemo je realizovati javno, u konsultaciji, uz učešće i nadzor građana.

Srbija koja nije socijalni slučaj, već socijalno odgovorna država koja brine o građanima i kad prođe izborna kampanja.

Osnova našeg programa su kvalitetne, odmerene i dobro usmerene usluge usklađene sa potrebama korisnika i mogućnostima srpske ekonomije, uz jake mehanizme kontrole i stalne inovacije kojima se poboljšavaju efikasnost, obuhvat, kvalitet ili kreativna pilot rešenja. Ovo su ambiciozni ciljevi i njih nije lako ostvariti. Da bi usluge u socijalnom sektoru zaista ciljale korisnike i bile prilagođene njihovim stvarnim potrebama, potrebno je da napravimo sasvim drugačiji sistem rada: Mi već dugo živimo u živom blatu netačnosti, nagađanja, manipulacije i lenjosti. Za velike pare, imamo slabo plaćene državne službenike i loše a skupe usluge. Plaćamo i hranimo sopstveno nezadovoljstvo.

Umesto nedovršenog sistema normiranja u socijalnim sulugama, uvodimo sistem za unapređenje kvaliteta, dakle prelazimo sa jednom i zauvek datog linearnog modela, na razvojni model koji se stalno usavršava na osnovu sopstvenog iskustva i dostignuća u drugim sistemima.

Umesto kvazi ekspertskeg sistema u kome često zardali stručnjaci propisuju i potrebe i prava, prelazimo na participativni sistem koji uključuje predstavnike svih zainteresovanih strana u proces definisanja potreba i usluga, u jasno ocrtanom kontekstu ekonomskih mogućnosti.

Nema više podele feuda i neodgovornog, bahatog gazdovanja na svom dobru koje zapravo pripada građanima Srbije. Naša javna uprava biće međusektorska, povezana horizontalno i vertikalno jer su problemi koje moramo da rešavamo međusektorski i višedimenzionalni, a novac od koga država živi, namenjen je, pre svega, rešavanju tih najtežih i komplikovanih problema.

Ministarstvo finansija neće više moći da bude udaljeni centar moći koga moljakaju osobe sa invaliditetom, raseljeni, samohrane majke, deca-žrtve nasilja i ostale socijalno isključene i ugrožene grupe, a koje investira u ime siromašnih građana Srbije, bez konsultacije sa njima u srednju klasu. Ministarstvo finansija mora da bude učesnik - saučesnik koji nastoji da novac poreskih obveznika, koji mu je poveren na upravljanje, raspodeli pravedno, jasno, i javno, u dogovoru sa građanima i Vladom, uz pažljivo vaganje između prioriteta.

U fokusu našeg socijalnog programa su siromašni i socijalno isključeni građani Srbije. Naš je cilj bogaćenje naše zemlje potencijalima onih koji se danas ne vide, a imaju mnogo potencijala. Naš je cilj da uklonimo prepreke da veći broj građana Srbije mogu da postanu korisni članovi društva, stvaraoci, umesto potrošači resursa.

Građani i njihovi predstavnici moraju javno i trajno da raskrste sa fašističkim, rasističkim i ksenofobičnim tendencijama. Kao Vlada, mi ćemo biti uporni u tome da dokažemo da je jedini stvarni i dubok jaz koji treba da bude naš dugoročni prioritet onaj između bogatih i siromašnih, odnosno onaj između socijalno nejednakih. Naš Ustav, naši zakoni, naše pravosuđe i naše institucije moraju biti garant socijalne pravde i jednakosti šansi za sve građane. I tada, neki će uspeti, a neki neće. Biće perioda u kojima je mnogima od nas potrebna potpora društva i građani moraju znati kada rade, da je oslonac koji stvaraju i njima dostupan, ako im, zatreba. Ne smemo, međutim, praviti trajno nesposobne građane, negovati svoju bedu i sladiti se svojim jadom. Svuda na svetu ljudi se uspinju i padaju, počinju iz početka, rekonstruišu svoje živote nakon tragedija koje su ih, najčešće bez njihove krivice, zadesile. Samo je kod nas sve

nepromenljivo u socijalnom sektoru, iako se sve ostalo promenilo više puta.

Reforma penzionog sistema vec je započeta (nije loš primer prelaznih rešenja).

Aktivno uključivanje u globalna partnerstva i podrška inovativnim projektima za zapošljavanje i smanjenje siromaštva.

Srbija u kojoj život penzionera ne služi za podsmeh već za ugled mladim generacijama.

Angazovanje kreativnog potencijala kroz partnerstva sa poslovnim sektorom i NVO.

Razumevanje i poboljšanje uslova u kojima ovi sektori rade, stimulisanje njihovog učešća u redefinisaju javnog dobra, osnovnih vrednosti koje promovise srpsko društvo i razvoju socijalno odgovornog poslovanja i inovativnih rešenja.

U ovakvom, dinamičnom i strateški usaglašenom pristupu, oslanjaćemo se prevashodno na domaće izvore uz ciljanu pomoć iz inostranstva za strateške oblasti u kojima je potrebno osnaživanje, inoviranje i transfer znanja.

Ključevi

Nema pojedinačnih problema – sve je u Srbiji jedan te isti veliki i rešiv problem s kojim se niko ne suočava

Rešenje je sistemsko aktiviranje resursa

Reforma državne uprave (uz reformu pravosuđa)

Mehanizmi za prelazna rešenja koje finansira država

Uvođenje tržišta u pružanje usluga

Promena sistema finansiranja državnog sektora – uvođenje privatnog kapitala i konkurencije

Usaglašavnje i balansiranje sistema

E) DEMOKRATIZACIJA I LJUDSKA PRAVA

Period tranzicije iz autoritarnog društva tiranije, korupcije i samovolje ka demokratiji, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava, zahteva jasno definisan stav prema prošlosti kao i strateški planiranu politiku budućnosti. Osnovni preduslov demokratskih promena koje vode poštovanju ljudskih prava jesu: osuda zločina koji su se dogodili, otkrivanje i izvođenje odgovornih pred nadležne sudove, sprovođenje reformi koje će sprečiti ponavljanje sličnih kršenja, obeštećenje žrtava i sprovođenje Zakona o lustraciji.

Jasno definisana politika budućnosti podrazumeva: poštovanje svih ratifikovanih međunarodnih instrumenata; saradnju sa međunarodnim telima; ratifikaciju ostalih ključnih međunarodnih dokumenata; usaglašavanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima i njihovu efikasnu primenu; edukaciju u oblasti ljudskih prava; pravovremenu zaštitu svih čija su prava ugrožena; ustanovljenje institucije ombudsmena i uvođenje odredbi o afirmativnoj akciji. Želimo da istaknemo da reforma edukativnog sistema i integrisanje prava ljudskih prava u školski sistem jeste bitan preduslov realizacije ovog programa.

Ljudska prava moraju da se uče u školi.

Ustav, donet daleko od suda javnosti, predstavlja korak unazad u odnosu na dostignuti nivo zaštite ljudskih prava iz ranije Povelje o ljudskim i manjinskim pravima. Propuštanje prilike da se u ustav unesu odredbe o zaštiti ljudskih prava koje bi nas svrstale u red modernih demokratskih država, pokazuje nameru aktuelne vlasti da se vrati načelima Mioševićeve politike. LDP se protivi takvoj politici i insistira na korenitim promenama koje se tiču zaštite ljudskih prava.

Lustracija kao osnov stvaranja pravičnog društva – bez jasnog odnosa prema kršenju ljudskih prava u prošlosti nema mogućnosti za stvaranjem drugačijeg društva u budućnosti. Za LDP lustracija predstavlja ključnu tačku tog procesa i osnov za stvaranje diskontinuiteta sa politikom koja je dovela do najgrubljih kršenja osnovnih ljudskih prava. Zakon o lustraciji mora biti sproveden jer se samo na jasnoj osudi svakog kršenja ljudskih prava u prošlosti može graditi društvo u kome će pojedinac i njegova prava biti zaštitena. Samo društvo koje poštuje pojedinca može biti društvo u kome će pojedinac moći da ostvari svoja prava.

Lustracija je za LDP jedan od najvažnijih temelja izgradnje drugačije Srbije

Lustracija je za LDP jedan od najvažnijih temelja izgradnje drugačije Srbije i kao takva ona mora biti sveobuhvatna i sprovedena u svim segmentima društva. Upravo zbog te svoje važnosti ona ne sme biti metod za revanšizam već mora biti kako efekat sprovođenja zakona tako i pokazatelj da se od reformi i raskida sa prošlošću neće odustati. Početak lustracije u Češkoj i Poljskoj, petnaest godina nakon početka reformi i godinu dana nakon ulaska u EU je najbolji pokazatelj da je proces lustracije neizbežan i da za kršenje ljudskih prava ne postoji zastarelost. Lustracija je danas pokazatelj zrelosti društva.

Pravo na istinu i pravičan tretman žrtava masovnih kršenja ljudskih prava - LDP insistira na otkrivanju istine o svim zločinima počinjenim u prošlosti, odgovornosti počinilaca i pravičnom tretmanu žrtava masovnih kršenja ljudskih prava. Naša politika predstavlja diskontinuitet sa politikom totalitarnog režima i njegovih naslednika i osuđuje svaki zločin počinjen u vreme njihove vladavine. Zalažemo se za saradnju s nadležnim međunarodnim i domaćim sudovima i organizacijama. Prihvatamo najviše međunarodne i moralne principe koji se odnose na zadovoljenje žrtava kao i njihovo pravo na istinu.

posmatrači ili tihi inspiratori diskriminacije i mržnje u našem društvu. U interesu sprečavanja dalje diskriminacije, LDP će predložiti set antidiskriminacionih zakona i založiti se za efikasnu primenu već postojećih zakona i međunarodnih instrumenata. LDP se zalaže za realizaciju Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom koji je usvojen, ali njegova neusklađenost sa stanjem u realnom životu onemogućava potpunu primenu.

LDP kroz svoju politiku radi na promovisanju i zaštiti prava marginalizovanih grupa. Predložićemo Akcioni plan za ponašanje medija u odnosu na marginalizovane grupe. Snažna medijska kampanja i edukacija su preduslovi za poštovanje postojećih zakona, strategija i akcionih planova kao i promene sistema vrednosti. Zato se zalažemo za sankcionisanje svih onih koji koriste govor mržnje ili izazivaju rasnu, versku, nacionalnu ili na bilo kom drugom osnovu zasnovanu netrpeljivost i mržnju.

pozitivna diskriminacija kao mera kojom se u jednak položaj dovode oni koji su decenijama bili diskriminirani i osposobljavanje sudstva koje će efikasno goniti i kažnjavati prekršiocije jesu prioriteti za LDP. Naše načelo je – Srbija je spremna za sve promene koje svakom pojedincu daju ista prava bez obzira na različitosti. Nema više vremena za retrogradnu politiku i stavove.

Rodna ravnopravnost - LDP svojom unutrašnjom organizacijom i delovanjem menja dosadašnji sistem vrednosti koji je uzrok rodne neravnopravnosti. Usklađivanjem domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima i idejom o ravnopravnosti svakog pojedinca u društvu, LDP se zalaže da se pitanje rodne ravnopravnosti integriše u celokupno domaće zakonodavstvo. U ovoj oblasti posebnu pažnju posvećujemo smanjenju siromaštva kao bitnom preduslovu za ojačavanje pozicije žena u našem društvu.

Sloboda misli, savesti i veroispovesti – LDP se zalaže za apsolutno poštovanje slobode misli, savesti i veroispovesti. Svaki pojedinac kao racionalno biće ima pravo da samostalno stiče, kreira i menja svoja ubeđenja. Sekularna država jeste jedan od osnovnih principa na kojima se zasniva politika LDP. Stvaranje tolerantnog i multikulturalnog društva moguće je ukoliko se različite verske grupe smatraju ravnopravnim socijalnim akterima, bez favorizacije ili marginalizacije. LDP smatra da je verovanje i mišljenje duboko lična stvar pojedinca koju može da ispoljava u javnosti ili da je zadrži za sebe. Zalažemo se za doslednu primenu garancija o prigovoru savesti i borimo se protiv kažnjavanja i nedoličnog eksploataisanja onih koji takav prigovor izraze.

Sloboda izražavanja - LDP smatra da je sloboda izražavanja jedan od osnovnih preduslova za stvaranje slobodnog i demokratskog društva. Zalažemo se da svaka osoba ili grupa ljudi ima mogućnost da iznese svoje mišljenje bez ikakvih posledica kao i da svi imaju pravo na slobodan pristup informacijama. Država mora da ima aktivnu ulogu u pružanju informacija od javnog značaja ali i da spreči i sankcioniše govor mržnje i raspirivanje netrpeljivosti.

Pravo na privatnost – LDP će svojom politikom štiti pravo na privatnost svakog fizičkog i pravnog lica kao jedan od osnovnih principa liberalne demokratije. Tajne službe moraju biti obuzdane stavljanjem pod civilnu kontrolu i moraju svoj rad zasnivati samo na zakonu, a ne na interesu pojedinaca ili grupa.

Država ne sme da guši slobodu izražavanja već slobodno izražavanje mržnje i da oni koji mržnju šire budu kažnjeni
Govor mržnje mora biti krivično delo, a ne umetnička sloboda.

Političke stranke i mediji ne smeju da budu inspiratori diskriminacije već inspiratori promene sistema vrednosti. Da jedina društveno poželjna diskriminacija bude pozitivna diskriminacija.

Da se problemi marginalizovanih grupa rešavaju tako što će im se povećati prava i životni standard, a ne smanjiti vidljivost u medijima.

Da tajne službe ne budu tajna za civilnu kontrolu.

Ekonomska i socijalna prava – Ekonomija Srbije je skoro potpuno uništena u vreme Miloševića, a trpi velike gubitke zbog politike njegovih naslednika. LDP se zalaže za novi politički kurs koji će omogućiti primereno poštovanje ekonomskih i socijalnih prava. Zalažemo se za primenu svih univerzalnih i regionalnih međunarodnih instrumenata u ovoj oblasti. Cilj nam je izgradnja liberalne ekonomije jer obezbeđuje uspostavljanje tržišne privrede i jeftinu i efikasnu državu koja će moći adekvatno i aktivno da reaguje u implementaciji socijalnih i ekonomskih prava.

Politika i ciljevi LDP zasnovani su na potrebama modernog demokratskog društva koje počiva na poštovanju međunarodnog prava, ljudskim pravima i razumevanju potreba svakog pojedinca bez obzira na različitosti. Zasnivajući politiku na potrebama našeg društva, LDP još jednom ističe lustraciju kao neophodan preduslov ostvarivanja i poštovanja ljudskih prava.

F) BORBA PROTIV KRIMINALA

- DALJA DEMILITARIZACIJA, DEPOLITIZACIJA I PROFESIONALIZACIJA POLICIJE,
- DECENTRALIZACIJA RADA POLICIJE,
- JAČANJE POLICIJE OPŠTE NADLEŽNOSTI I KRIMINALISTIČKE POLICIJE,
- OSPOSOBLJAVANJE I OPREMANJE POGRANIČNE POLICIJE,
- STVARANJE ISTINSKI NEZAVISNE UNUTRAŠNJE KONTROLE,

Nakon hapšenja generala policije Milana Obradovića, Liberalno-demokratska frakcija organizovala je kampanju u 30 gradova 'Pobedićemo mafiju' i skupila preko 22.000 potpisa za njegovo puštanje na slobodu.

JOVANOVIĆ: *Lažne optužbe protiv generala Milana Obradovića*

- Izveštaj Generalnog inspektorata je pamflet koji je pisan u kabinetu Koštunice. Ovde sam da bih u svoje ime i Liberalno-demokratske frakcije iskazao svoju solidarnost i podršku generalu Milanu Obradoviću, poštenom policajcu koji sedi u zatvoru, dok ratni zločinci obilaze patrijarha i srpske ministre. Milan Obradović je politički zatvorenik Vojislava Koštunice. - rekao je Jovanović.

ODBRANA SLOBODE

Više pripadnika policije na ulicama – sprečava zločin i strah od zločina. Time što ćemo se rešiti skupog, neliberalnog i neefikasnog sistema organizovanja policije, zasnovanog na komunističkom sistemu milicije, platićemo 10.000 pripadnika snaga policije više. Prosečan pripadnik snaga policije danas provodi više vremena u stanici nego na ulici. Pružićemo im tehnologiju koja im je potrebna i smanjiti birokratiju sa kojom se suočavaju, i time im omogućiti da više vremena provode patrolirajući a manje za svojim stolovima. Oblast Javne bezbednosti u periodu tranzicije mora i kod nas da bude redefinisana u skladu sa promenama koje donosi razvijanje tržišne ekonomije i promena uloge države u tim uslovima. Koncentrisaćemo više napora policije na borbu protiv organizovanog kriminala, ratnih zločina, korupcije, dilera droge, suzbijanje trgovine ljudima. Glavna nečela na kojima se mora zasnivati dalja reforma MUP-a i policije moraju biti:

- dalja demilitarizacija, depolitizacija i profesionalizacija policije,
- decentralizacija rada policije
- jačanje policije opšte nadležnosti i kriminalističke policije,
- osposobljavanje i opremanje pogranične policije,

- stvaranje istinski nezavisne unutrašnje kontrole,
- zakonsko uređivanje i jačanje privatnog sektora bezbednosti i njegova implementacija u globalni sistem bezbednosti Srbije.

U svim segmentima reforme, strateško planiranje mora da se nametne kao dominantan način razmišljanja i ponašanja. Nateraćemo prestupnike da se oduže svojim žrtvama i društvu. LDP će se koncentrisati na to da što više nenasilnih kriminalaca kao što su prestupnici koji počinje blaži oblik prestupa, džeparoši i sitni kriminogeni društveni slojevi oduže kroz društveni rad kao alternativu zatvoru koji ih čeka. Iskustvo nam govori da ovakav stav umanjuje ponovno činjenje prestupa, pruža im veštine za pravi rad koji ih čeka i u suštini znači da se odužuju društvu.

Pružiti zatvorenicima veštine koje bi im poslužile za rad, a ne za zločin. Kod situacije u kojoj je veliki broj zatvorenika nepismen, i gde je više od pola zatvorske populacije načinilo ponovni prestup, vreme je da učinimo nešto kako bi zatvor zadržao osnovnu od svojih funkcija – rehabilitacionu. Zatvorenici će imati težak radni dan, sa izdašnim izvorima obrazovanja na raspolaganju i treninzima u raznim oblastima kako bi im pružili veštine koje će im pomoći da nađu zakonski ispravan posao. Napor koji zatvorenici budu ulagali u svoje obrazovanje i veštine koje imaju veze sa poslovima koje obavljaju biće jedan od faktora koji će se uzimati u obzir prilikom otpuštanja iz zatvora, kao deo našeg isticanja teme uzroka počinjenog prestupa.

Kvalitetne istrage, sigurne osude, borba protiv kriminala i terorizma. Pojaćaćemo policijske resurse u cilju poboljšanja istraživanja i pronalaženja zločina i zločinca. Stvorićemo koordiniranu pograničnu policiju kako bismo osnažili granice zemlje u borbi protiv terorizma, krijumčarenja droge i trgovine ljudima. Sloboda građanina može se ukinuti samo kroz fer sudski proces, a ne na komandu političara. Delotvorna akcija protiv terorizma je od velike važnosti a naš prioritet će biti da zakon o krivičnom postupku proširimo tako da omogućimo da se teroristima koji su osumnjičeni sudi pravedno, brzo i efikasno.

Ojaćati borbu protiv diskriminacije. Uvešćemo Zakon o jednakosti koji bi se bavio svim oblicima diskriminacije (uključujući onu na osnovu rase, pola, religije ili ubeđenja, seksualne opredeljenosti, fizičke ili psihičke onesosobljenosti, godina ili rodnog identiteta), tako pružajući jednaku zaštitu za sve. Oformićemo posebne jedinice u okviru svake policijske stanice koje bi se bavile zločinima počinjenim iz mržnje i koje bi sakupljale informacije i usklađivale akcije usmerene protiv rasizma, ksenofobije i ostalih zločina počinjenih iz mržnje. LDP je najglasniji u traženju amandmana na Zakon o pospešivanju mržnje na bazi rase, i onih koji koriste religiozni rečnik kako bi stvorili osnov za rasnu mržnju. Naš Zakon o Jednakosti će omogućiti istopolnim parovima koji žive u zajedničkom partnerskom odnosu fer i jednak odnos u odnosu na postojeći, u poređenju sa venčanim heteroseksualnim parovima.

Zaustaviti zloupotrebu moći

Svaki put kada otvorite dnevnu štampu ili gledate vesti Vlada, čini se, koncentriše sve više moći oko sebe a naročito oko Premijera.

I pored svega, Vlada nema većinu za programe koje sprovodi. Da Srbija ima fer sistem glasanja, ne bi imali trenutnu situaciju u kojoj većinu mesta u Skupštini zauzimaju stranke bivšeg rezima.

Arogantna zloupotreba moći mora prestati, time što će se vlada ponovo aktivirati, štiteći nezavisnost vladinih službenika, dati veću moć lokalnoj vlasti i uveriti se da Skupština mora da preuzme vodeću ulogu u duštvu.

Slobode, jednom oduzete, teško je povratiti. Sloboda pojedinca leži u srcu liberalne demokratije a mi, liberalne demokratke odlučni smo da je branimo.

G) SPOLJNA POLITIKA

- **PRIKLJUČIVANJE EVROPSKOJ UNIJI S CILJEM DA POSTANE NJENA ČLANICA**
- **UKLJUČIVANJE U EVRO-ATLANTSKE BEZBEDNOSNE STRUKTURE – PZM I NATO**
- **JAČANJE REGIONALNE SARADNJE**
- **SARADNJA SA MEĐUNARODNIM FINANSIJSKIM INSTITUCIJAMA I STVARANJE USLOVA ZA EKONOMSKU SARADNJU SA SVETOM**

POLAZIŠTA

Aktuelni međunarodni položaj Srbije predstavlja zbirnu posledicu:

- dugotrajne izolacije zemlje,
- konfrontiranja sa međunarodnom zajednicom u periodu pre demokratskih promena,
- usporenih reformi i nedovoljnog političkog zaokreta ka suštinskoj promeni sistema i institucija posle 5. oktobarskih promena.

Prvi neposredni spoljnopolitički cilj je obnova ugleda zemlje na međunarodnoj sceni. Za to je potrebno:

- Definisane spoljno-političkih prioriteta zemlje usklađenih sa nacionalnim interesom i promenama koje danas obeležavaju međunarodne odnose.
  - Prezentovanje naših interesa kroz jasnu poruku međunarodnoj zajednici, odgovorno preuzimanje i izvršavanje obaveza čime se stiče poverenje međunarodnih faktora i pozicija partnera.
- Zaštita i promocija opštih vrednosti – sloboda, jednakost, solidarnost, tolerancija.

KREDIBILITET

Sa pozicije zemlje koja je 2000. godine postala inspiracija i model za promene autoritarnih režima (Gruziji i Ukrajini), Srbija se vratila na mesto objekta u međunarodnim odnosima – Srbija je pod međunarodnim pritiskom zbog nesaradnje sa Tribunalom za ratne zločine u Hagu, optužena je za zločin genocida i u slaboj pregovaračkoj poziciji oko pitanja statusa KIM.

U skladu sa vremenom i prostorom kome pripada, Srbija mora da se zalaže za univerzalne

vrednosti – zaštita ljudskog dostojanstva, slobode, prava na razvoj, vladavinu prava, poštovanje privatne svojine, slobodno tržište, religijsku i etničku toleranciju. Svet danas funkcioniše na principu koalicija –od dugoročnih, ali ne i statičnih, kao što je NATO, do ad hoc i labavih. I najmoćnije države sveta imaju potrebu za savezništvima u zaštiti i promovisanju svojih interesa. Srbija ne treba da bude izuzetak.

Ostvarivanje merljivog pomaka od konfrontacije do saradnje sa zemljama regiona kome pripada Srbija je najbolja preporuka za pridruživanje EU i obnovi ugleda zemlje kao pouzdanog partnera .

Suprotno kod nas tradicionalnom razmišljanju da je naša zemlja ključni faktor u regionu, svet danas smatra da postoji potreba da se Srbija kvalifikuje za tu poziciju. Samosvest o slabostima je početak realnih procena o mestu i ulozi naše zemlje u svetu. Sledeći korak je suočavanje sa posledicama neuspele politike vođene tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije, gde je imperativna potreba da se osude ratni zločini i kazne počinioci. Brzina kojom je Srbija spremna da pređe ova put, odrediće dinamiku jačanja nase međunarodne pozicije.

Transformacija kroz koju je prolazila Srbija u poslednjoj dekadi otvorila je i pitanje identiteta zemlje na međunarodnoj sceni. Dezintegracioni procesi praćeni izolacijom zemlje do oktobarskih promena, unutar Srbije su stvorili iskrivljenu sliku o globalnim tendencijama. Nastavak politike uslovljavanja prema Srbiji i posle 5.oktobra izazvao je zamor i pojačao neodlučnost pojedinih političkih struktura u sprovođenju međunarodnih obaveza.

Atentat na Premijera Srbije Zorana Đinđića usporio je reforme u zemlji, rezultirao pokušajima restauracije poraženih snaga, a na međ. planu doveo do sumnje u snagu civilnog društva u Srbiji, kao stubu demokratije. Međunarodna zajednica nastavlja da testira spremnost Srbije na saradnju i obavezivanje, kao i stepen razvoja demokratskih institucija i njihovu funkcionalnost.

REALNOST SAVREMENOG SVETA

Preovlađujući stav u međ. zajednici je da su kao globalna pretnja miru danas markirani a) međunarodni terorizam, b) proliferacija i c) države koje ne funkcionišu po demokratskim principima. U koncipiranju svog spoljnopolitičkog nastupa Srbija mora da uzme u obzir sva navedena tri elementa i da se prema njima jasno odredi.

Svet danas obeležava multilaterizam uz uvažavanje činjenice, i od strane ključnih međunarodnih faktora (EU, Rusije, Kine), da su se SAD izdvojile kao monolitna super sila. Američki internacionalizam reflektuje jedinstvo vrednosti zapadne civilizacije i nacionalnog interesa SAD, što proizvodi direktne posledice u međunarodnim odnosima.

Spremnost jedne države za suprotstavljanje terorizmu i za odbranu i razvoj demokratskih vrednosti postaje veličina merljivosti njenog međunarodnog položaja.

Na međusobne odnose SAD, Rusije i najvažnijih evropskih zemalja (posebno V. Britanije, Nemačke i Francuske) utiče i geostrateško pomeranje u međunarodnim odnosima sa Atlantika na Pacifik, gde ove zemlje sada prepoznaju svoje zajedničke interese i koordinišu nastup. Tačka prelamanja međunarodnih interesa je danas pomerena na region šireg Bliskog istoka i Centralne Azije. Evro-atlantski odnosi suštinski nisu dovođeni u pitanje, već su u procesu transformacije i prilagođavanja novim međusobnim interesima. Povezanost i saradnja ključnih međunarodnih faktora ostaje prisutna i kada dolazi do polarizacije po pojedinim pitanjima, kao u slučaju Iraka . Vizija NATO sa Samita u Istanbulu da se širi ka Kavkazu (fokus na Gruziju) i Centralnoj Aziji (fokus na Uzbekistan), prvo kroz progame PZM-a, podrazumeva i demokratizaciju

ovog regiona. EU se prepoznaje kao glavni saveznik SAD u borbi protiv terorizma, a Rusija je potrebna kao saveznik i SAD i EU u trenutku kada se uticaj NATO proširuje na prostor Crnog i Kaspijskog mora i Južnog Kavkaza.

Iz ovoga proizlazi da je region JIE nezaobilazni faktor u izgradnji evroatlantske bezbednosti i predstavlja zaleđe čija je stabilnost potrebna za budući sve veći angažman međunarodnih faktora u CA i sirem BI. SAD i EU dele stav da je neophodno ubrzano rešavanje neuralgičnih tačaka u našem regionu i priprema za inkorporiranje Zapadnog Balkana u evropske integracije.

Tradicionalna savezništva u međunarodnim odnosima danas nisu nedodirljiva, i pokazuju fleksibilnost. Suočena sa ovakvom realnošću u međunarodnim odnosima Srbija mora da se prilagodi i osmisli spoljnopolitički nastup koji će biti odraz njenih interesa i objektivne i moguće uloge na međunarodnoj sceni.

Cilj Srbije je stvaranje veza sa uticajnim međunarodnim faktorima – put ka tome vodi prvo kroz razvoj demokratnog društva i institucija zemlje, čije konstruktivno postavljanje doprinosi stabilnosti i razvoju regiona kome pripadamo.

SPOLJNO-POLITIČKI PRIORITETI SRBIJE

Priključivanje Evropskoj Uniji s ciljem da postane njena članica,
uključivanje u evro-atlantske bezbednosne strukture – PZM i NATO,
jačanje regionalne saradnje i povratak pozicije ključnog političkog faktora na Balkanu,
saradnja sa međunarodnim finansijskim institucijama stvaranje uslova za ekonomsku saradnju sa svetom,
finalizovanje saradnje sa Tribunalom u Hagu,
saradnja sa svim relevantnim međunarodnim faktorima, ali u meru i u funkciji realizacije postavljenih ciljeva
podrška borbi protiv terorizma i proliferacije u skladu sa realnim mogućnostima zemlje,

Region JIE je u završnoj fazi post-konfliktne konsolidacije koja je omogućila učvršćivanje demokratskih institucija i nepovratan proces tranzicije država. EU se već pokazala kao partner Srbije pružajući podršku demokratskim političkim i ekonomskim reformama. Septembra 2003. godine usvojena je zajednička deklaracija o političkom dijalogu EU-SCG, a osnov za to je Solunska agenda za Zapadni Balkan. Dijalog je bio u zastoju zbog redefinisanja odnosa unutar zajedničke države Srbije i Crne Gore i nedovoljne saradnje SCG sa Tribunalom. Aktuelni cilj je da se ove godine zaključi Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, čija realizacija sada direktno zavisi od rešavanja slučaja Ratka Mladića.

Cilj Srbije je da se maksimalno ubrza process priključivanja EU i dobije podrška za model koji je imala Slovačka na putu ka EU.

Uključivanje Srbije u evro-atlantske vojno-bezbednosne strukture PZM – NATO, je način da se istovremeno ojača unutrašnja stabilnost zemlje i njen međunarodni položaj. NATO je pre svega politička organizacija i njene članice promovišu i štite zajedničke interese i vrednosti demokratskog društva i slobodnog tržišta. Država -potencijalni kandidat za članstvo u NATO, mora da pokaže nedvosmisleno političku orijentaciju i spremnost da se kroz kooperativnu bezbednost zaštite zajedničke vrednosti. Glavnu prepreku za uključjenje Srbije u PZM predstavlja nesaradnja sa Tribunalom u Hagu, kao i spora i nepotpuna reforma vojnih bezbednosnih službi. To provocira stalnu sumnju prema iskrenosti i jasnoj opredeljenosti Srbije ka vrednostima koje štiti NATO. Važan korak u približavanju naše zemlje NATO-u je odluka koju je ova organizacija donela 16. januara 2007. o osnivanju zajedničke grupe za reformu odbrane u SCG (Defense

Reform Group), a s ciljem da se pruži pomoć SCG u procesu reforme odbrane (vođenje, koordinacija i praćenje procesa) i izgradnje demokratskih institucija sistema odbrane u SCG. Srbija, kao i svaka druga zemlja kandidat za članstvo, mora da se kvalifikuje i politički i tehnički za članstvo.

Cilj Srbije je da dobije poziv za punopravno članstvo u NATO na Samitu 2008. godine. Prethodno je potrebno da se ispune uslovi za ubrzano uključivanje u PZM – puna saradnja sa Tribunalom, reforma vojske, ratifikacija Sporazuma između SCG i NATO o tranzitnim aranžmanima za podršku mirovnim operacijama i konstruktivno postavljanje Srbije u odnosu na rešavanje statusa KIM. Srbija treba da nastavi da učestvuje u programima NATO koji obuhvataju saradnju sa MO, MUP-om i MSP u oblastima reforme bezbednosnog sektora, konverzije baza, rešavanja problema viška vojnog kadra, školovanja vojnog kadra, zajedničkim vežbama. (Tailored Cooperation Programme).

Na regionalnom nivou Srbija ima realne mogućnosti da utiče na jačanje saradnje među državama, posebno među onima koje su rezultat dezintegracije bivše Jugoslavije. Saradnja sa susedima predstavlja osnovu i za kreiranje partnerskog odnosa sa EU i drugim globalnim faktorima čiji interesi se prelamaju na prostoru JIE. Da bi imala ključnu ulogu u regionu Srbija

Liberalno demokratska partija je 9. maja 2006. u saradnji sa svojim partnerima iz Građanskog saveza Srbije, Socijaldemokratske unije i nevladinih organizacija organizovala miting povodom Dana Evrope i Svetskog dana pobeđe nad fašizmom. Zatražena je ostavku Vlade Srbije i raspisivanje vanrednih parlamentarnih izbora i odgovornost Vlade za prekid pregovora sa Evropskom unijom. "Nije tačno da je Srbija onakva kakvom je danas pravi

vlada Koštunice. Ona je mnogo bolja, ali je rasuta i razbijena, zanemela pre tri godine, želela bi da živi bolje, ali nema organizacije i nema politike", rekao je predsednik LDPa, Čedomir Jovanović. "Ako si delikvent u Srbiji - bićeš ministar policije, ako si najgori sudija - bićeš ministar pravde, ako si trut - bićeš premijer, jer Srbije mora da stoji u mestu", izjavio je Jovanović. Okupljeni su po završetku prošetali ulicama Kolarčevom, Terazijama, Srpskih vladara, Kneza Miloša, Takovskom, Svetogorskom i Makedonskom.

mora da preuzme integrativnu ulogu kojom se stabilizuje region.

Cilj Srbije je da pomogne u suzbijanju organizovanog kriminala u regionu i stvaranju zone slobodne trgovine, čime se postavlja osnova za konstruktivnu političku saradnju država. Uspešna ekonomska saradnja definiše kao zajednički interes država regiona uspešnu bezbednosnu saradnju, a u cilju kreiranja zdravog okruženja za investicije i funkcionisanje slobodnog tržišta.

Saradnja sa međunarodnim finansijskim institucijama predstavlja imperativ svih država u tranziciji i nužna je za podršku ekonomskim reformama i učvršćivanje demokratskih procesa. Bord Direktora MMF je doneo odluku o uspešnom završetku trogodišnjeg aranžmana zbog čega je Pariski klub poverilaca otpisao dug Srbiji u vrednosti od 700 miliona USD. Međutim moramo postati svesni činjenice da Srbija više nije prioritet. MMF i Svetska banka danas

reaguju na aktuelne promene u svetu od kojih je najznačajnija borba protiv terorizma i podrška demokratskim procesima u regionu Centralne Azije i šireg Bliskog Istoka.

Cilj Srbije je priprema za predstojeće razgovore o novom aranžmanu sa MMF-om, koji donosi i pojačano praćenje reformi od strane administracije MMF-a, jer je zemlja zadužena iznad jedan i po put od vrednosti svog kapitala u MMF-u.

Saradnja Srbije sa Tribunalom u Hagu je najprepoznatljivija obaveza naše zemlje na međunarodnom planu. Mogući efekti (ne)uspešne saradnje Srbije sa Tribunalom su se od demokratskih promena do danas menjali – od očekivanog prioriteta reformske vlasti do testiranja spremnosti Srbije da bude pouzdan partner i prerastanja u uslov za sve što je deo nacionalnog interesa zemlje – pridruživanje EU i NATO, pregovori oko KIM. Iz tih razloga svaka aktuelna vlast u Srbiji obavezna je da se suoči sa ovim pitanjem ne samo unutar zemlje već i na međunarodnom planu.

Cilj Srbije je da se najefikasnije okonča pitanje saradnje sa Tribunalom u Hagu (rešavanje slučaja Mladica, Karadžića i preostalih optuženika) kako bi se na unutrašnjem planu okončala demontaža politike ratnih zločina i tzv. anti-Haškog lobija, a na spoljnom planu, Srbija konačno vratila na mesto koje joj pripada kao modernoj demokratiji.

Opređenost Srbije ka članstvu u EU ne predstavlja smetnju za dinamičan razvoj saradnje sa svim uticajnim međunarodnim faktorima. Dimenzioniranje te saradnje, Srbija treba da bazira na realnim činjenicama – SAD su danas najuticajnija zemlja u svetu koja ključno determiniše tendencije u međ. odnosima. Orijentacija Srbije ka SAD i EU kao partnerima samo znači razumevanje i prihvatanje geopolitičke realnosti. Deo te realnosti je i praktično postavljanje prema Rusiji kao važnom faktoru na međunarodnoj sceni i značajnom ekonomskom partneru Srbije. Svet kome Srbija danas pripada ne povezuje ideologija, već interes unapređivanja zajedničkog razvoja. Brojne su zemlje sa kojima Srbija može da prepozna zajednički interes, posebno ekomoski, (npr. zemlje regiona Crnog mora), i da oslobođena tradicije prethodnog doba ide napred.

Cilj Srbije je da se kvalifikuje kao kandidat za članstvo u EU čime će pojačati svoj rejting i osposobiti se za međunarodnu konkurenciju. Demokratska zrelost jedne države odnosno njenog liderstva ogleda se u tome koliko je sposobno da kroz specijalizovnu saradnju sa međunarodnim faktorima kreira novu tradiciju u saradnji sa svetom.

Da bi postala pouzdan partner Srbija mora da prepozna šta je globalna pretnja i izazov i da u okviru svojih mogućnosti doprinese njenom suzbijanju. Međunarodni terorizam i proliferacija su danas nezaobilazni na međunarodnoj agendi i zahtevaju prilagođavanje spoljno-političke strategije države.

Cilj Srbije je da se aktivno angažuje kako bi se u regionu kome pripada prepoznao i sprečio svaki nagoveštaj delatnosti koje mogu ukazivati a proliferaciju ili biti podrška terorističkoj opciji. Sarađa obaveštajnih službi u regionu, razmena tih informacija sa partnerima u svetu predstavljaju izbor i obavezu zemlje koja brine o vlastitoj bezbednosti.

DIPLOMATSKA SLUŽBA

Stanje u kome se nalazi srpsko društvo, naše okruženje, globalni izazovi, a naročito, postavljeni spoljno-politički prioriteti zahtevaju efikasnu diplomatiju. To podrazumeva suštinsku reformu diplomatske službe, koja je posle promene vlasti 5. oktobra 2000. godine prošla samo kroz vertikalnu kadrovsku obnovu. Izostala je ozbiljna horizontalna kadrovska obnova, a sve pod izgovorom profesionalizma – tako da su oni koji su sprovodili politiku prethodnog režima svi ujednačeni (uz male izuzetke) i proglašeni profesionalnim kadrom Ministarstva. To objašnjava

zašto je i metodologija nastupa naše diplomatije ostala ista i neprilagođena izazovima pred kojima se našla država u tranziciji, dodatno opterećena hipotekom Miloševićevog režima. Nastavljena je praksa post-factum reagovanja na sasvim predvidljivo postavljanje međunarodnih faktora prema Srbiji. Nemogućnost da se osmišljenim i koordiniranim nastupom grade naše pozicije u svetu i novi imidž zemlje samo je pojačavao utisak da se u Srbiji nije desila suštinska promena.

Merilo uspešnosti diplomatije u periodu od oktobra 2000. godine do danas se najlakše sagledava kroz ciljeve i zahteve koji su se tada postavljali pred Srbiju i Crnu Goru i koji su i posle pet godina ostali aktuelni.

Cilj reforme diplomatske službe treba da bude stvaranje brojčano manje, ali visoko mobilne i prilagodljive diplomatije u čijem fokusu treba da bude otvaranje mogućnosti za ekonomski nastup Srbije u svetu. Međunarodni Sud Pravde za svaki definisani spoljno-politički prioritet mora da razvije strategiju nastupa i da je konzistentno sprovodi. Srpska diplomatija će imati težak zadatak da u narednoj dekadi uveri međunarodnu zajednicu da je Srbija stabilna demokratija, pouzdan partner, dobro tržište za investicije, tolerantna sredina i promoter mira u regionu i svetu.

Profesionalnost u diplomatiji znači mogućnost realnog sagledavanja interesa zemlje, većinu saradnje i sporazumevanja, i naročito kreativnost u sagledavanju sledećih koraka međunarodnih faktora prema Srbiji. Dobar diplomatski nastup jedne zemlje danas zavisi i od uspešne unutrašnje koordinacije različitih resora s krajnjim ciljem da se na međunarodnom planu realizuju postavljeni prioriteti.

H) KULTURA

- **NOVA KULTURNA POLITIKA**
- **SLOBODNO TRŽIŠTE KULTURNIH DELATNOSTI**
- **POMOĆ DRŽAVE - TRANSPARENTNA I USMERENA KA REGIONALNIM, LOKALNIM, MANJINSKIM ALI I URBANIM I SUBKULTURNIM UMETNIČKIM IDEJAMA**
- **ZAŠTITA MORALNIH, AUTORSKIH I IMOVINSKIH PRAVA STVARALACA**
- **KULTURA – NAČIN ŽIVOTA**

Reforma u oblasti kulture je preduslov stvaranju nove kulturne politike. Kulturne politike koja će uspeti da definiše prioritete neophodne da približi Srbiju modernim tokovima komunikacija, aktuelnim umetničkim vrednostima i promeni sistema vrednosti unutar samog društva.

Modernizacija Srbije kojoj težimo zahteva da kultura dobije značajnije mesto u političkom okviru u kome funkcioniše. Promene moraju da budu sveobuhvatne i vidljive kako bi građanima zaista pružili izbor i dali mogućnost da učestvuju u kulturnom životu u zemlji. Sloboda medija i raznovrsnost kulturne ponude su faktori koji će doprineti razvoju konkurencije na polju stvaralaštva i kreativnog izraza.

Neophodno je definisanje i donošenje Nacionalne strategije kulturnog razvoja. Činjenica da takva politika nije definisana dovoljno govori o stanju i načinu na koji se umetnost i kultura tretiraju u sadašnjem nazadnom sistemu. Koreni ovakvog odnosa definitivno leže u izolacionističkoj politici koju sprovodi sadašnja vlada koja i u ovom segmentu svog funkcionisanja dokazuje da joj je koren u nacionalističkoj ideologiji. Zato živimo u „kulturi“ sponzoruša, turbo folka opšte nepismenosti i vulgarnog, specifično srpskog kica.

Privredni potencijal koji leži slobodnom tržištu kulturnih delatnosti tek treba da bude otkriven u Srbiji. Omogućavanje razvoja različitih kulturnih identiteta na nacionalnom nivou pružiće građanima slobodu i mogućnost izbora između različitih umetničkih viđenja stvarnosti. Pomoć države mora da bude transparentna i usmerena ka regionalnim, lokalnim, manjinskim ali i urbanim i subkulturnim umetničkim idejama.

Kultura jedne države predstavlja i njen identitet. Industrija kulture u Srbiji je zapostavljena i svodi se na etablirane vrednosti koje su proizašle iz proteklih godina kada su malograđanština i šund bili jedini način kulturne komunikacije. Ako to nije suđenje u Haagu, potere za ratnim zločincima ili konflikti na teritoriji bivše Jugoslavije, za Srbiju se vezuju slike megalomanskih koncerata supruge ozloglašnog ratnog

zločinca.

Razvoj novog modernog stvaralaštva je početak ulaganja u novi identitet Srbije. Povećanje obima međunarodne saradnje i uvođenje evropskih standarda otvoriće prostor za bolju komunikaciju i promovisanje novih vrednosnih okvira u kulturnom poretku države.

Neophodni su pravni okviri koji istovremeno štite moralna, autorska i imovinska prava stvaralaca, a sa druge strane omogućuju, i podstiču nesmetanu konkurenciju stvaralaštva. Potpuna i iskrena zakonska, institucionalna i faktička zaštita intelektualne svojine u svim oblastima stvaralaštva je preduslov slobodnog, neopterećenog umetničkog i kreativnog potencijala.

Kultura se takođe mora definisati kao „način života”. Slobodan, srećan i situiran građanin je kulturni građanin. Kultura je integralni deo života srednje klase koja mora ponovo dobiti zapaženo mesto na društvenoj mapi Srbije.

Oslobađanje od poreza privrednih subjekata koji stimulišu razvoj kulture je jedan od načina na koji se može unaprediti kulturna scena i omogućiti joj novi zamah.

Kultura treba da postane sredstvo ali i treba da bude cilj nove politike koju predlaže LDP. Kulturno obrazovanje treba da postane konstantan segment u osnovnim i srednjim školama ali i obaveza medijskih kuća da kulturno obrazovne programe uključe u redovne programske šeme. Moramo postići kvalitet koji se neće odraziti samo kroz veći broj kulturnih dešavanja nego se usredsrediti na ukupan izgled sredine u kojoj živimo i radimo. Razvoj kulture znači ponovni razvoj dostojanstva svakog građanina Srbije bez obzira na nacionalnost, pol, materijalnu ili versku pripadnost.